SAD KROK PO KROKU · 2027

PRZYCINANIE DRZEW OWOCOWYCH KROK PO KROKU

CIĘCIE ZIMOWE I LETNIE, GATUNEK PO GATUNKU

WYDANIE 2027

- 10 GATUNKÓW
- ZIMA I LATO
- RYSUNEK PRZY KAŻDYM KROKU

ANDRZEJ SADOWSKI

LIBROVA

KSIĄŻKA 1

Przycinanie drzew owocowych krok po kroku

Cięcie zimowe i letnie, gatunek po gatunku

Andrzej Sadowski

LIBROVA · 2026

Twoja strefa klienta
Wszystkie książki z kolekcji są zawsze dostępne pod tym adresem:
https://pl.librova.eu/pages/strefa-klienta-sad-hqndpv

Przycinanie drzew owocowych krok po kroku – Cięcie zimowe i letnie, gatunek po gatunku
Andrzej Sadowski

© 2026 Librova. Wszelkie prawa zastrzeżone. Publikacja przeznaczona wyłącznie do użytku osobistego nabywcy. Kopiowanie, udostępnianie i odsprzedaż bez zgody wydawcy są zabronione.

Bezpieczeństwo: używaj stabilnych drabin i, jeśli to możliwe, poproś kogoś, aby ją przytrzymał; nigdy nie tnij w pobliżu linii elektrycznych. Pracuj dobrze naostrzonymi i zdezynfekowanymi narzędziami, w rękawicach i okularach ochronnych. Przy grubych gałęziach lub wysokich drzewach wezwij fachowca. Zawsze stosuj się do instrukcji na etykiecie każdego środka ochrony roślin. Podane terminy są orientacyjne: dostosuj je do klimatu swojego regionu.

Spis treści

1. Witaj w sadzie
2. Jak zbudowane jest drzewo
3. Narzędzia i cięcia
4. Rodzaje cięcia i kształty koron
5. Jabłoń
6. Grusza
7. Śliwa
8. Wiśnia
9. Czereśnia
10. Brzoskwinia
11. Porzeczka czerwona
12. Agrest
13. Malina
14. Winorośl
15. Na koniec

Witaj w sadzie

Drogi Czytelniku, droga Czytelniczko,

Cięcia drzew uczył mnie dziadek, w sadzie jabłoni i grusz na północy kraju, zardzewiałymi nożycami i z ogromną cierpliwością. Powtarzał mi zawsze to samo: „Zanim zetniesz, spójrz na drzewo. Ono samo pokaże ci, gdzie chce być cięte.” Przez dziesięciolecia przekonywałem się, że miał rację.

Ta książka powstała po to, abyś nie musiał(a) czekać na to tyle lat. Zamiast długiej teorii znajdziesz tu to, co najważniejsze, gatunek po gatunku, oraz **rysunek do każdego kroku**: gałąź przed cięciem, gałąź po cięciu i dokładne miejsce, w którym należy przyłożyć sekator.

Doświadczenie nie jest potrzebne. Czy masz jedno czy dwa drzewa przy domu, czy cały sad odziedziczony po rodzinie, droga jest ta sama: zacząć od podstaw, zrozumieć budowę drzewa i dopiero wtedy ciąć.

Z czasem zauważysz to, co obiecuje okładka kolekcji: korony otwarte na światło, większe owoce, z lepszym kolorem i słodsze, oraz drzewa, które łatwiej zbierać i pielęgnować.

Andrzej Sadowski

Jak korzystać z tej książki

Zalecana kolejność

1. Przeczytaj rozdziały 2, 3 i 4 raz, spokojnie. Są krótkie i wyjaśniają wszystko, co powtarza się w rozdziałach o poszczególnych gatunkach.
2. Przejdź do rozdziału o swoim drzewie i przeczytaj go *przed* sezonem cięcia, a nie z sekatorem w ręku.
3. W dniu cięcia miej książkę otwartą na rysunku kroku, który właśnie wykonujesz. Idź krok po kroku.

Jak czytać rysunki

Znaczenie symboli na rysunkach

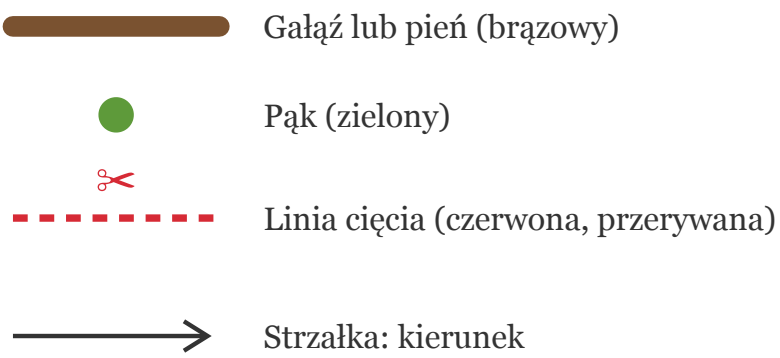

Symbole, które powtarzają się na wszystkich rysunkach w książce.

Zanim zaczniesz: bezpieczeństwo

- Zakładaj rękawice i okulary, gdy tniesz powyżej głowy.
- Wybieraj stabilne drabiny, na twardym podłożu, i poproś kogoś, aby je przytrzymał. Nigdy nie wchodź na gałęzie, które nie utrzymają twojego ciężaru.
- Zawsze dezynfekuj narzędzia (opisane w rozdziale 3) i dbaj o to, by były dobrze naostrzone: ostre narzędzie wymaga mniej siły i rzadziej się ślizga.
- Jeśli drzewo jest bardzo wysokie albo rośnie przy przewodach elektrycznych, nie ryzykuj: wezwij fachowca.

Wskazówka: zrób zdjęcie drzewa przed cięciem i drugie po cięciu. W następnym roku porównanie nauczy cię więcej niż jakikolwiek tekst.

Co znajdziesz w tej kolekcji

Pierwsza książka poświęcona jest cięciu. Kolejne omawiają szczepienie i rozmnażanie drzew owocowych oraz odmładzanie starych sadów, a dołączony jest do nich kalendarz sadownika na cały rok. Każdą książkę można czytać osobno, ale wszystkie mają ten sam język i te same rysunki.

Jak zbudowane jest drzewo

Dobre cięcie zaczyna się od dobrego patrzenia. Drzewo owocowe zawsze składa się z tych samych części i każda z nich ma swoje zadanie. Gdy je rozpoznasz, od razu zobaczysz, gdzie wolno ciąć, a gdzie nie.

Pień, konary i gałęzie

- **Pień:** „noga” drzewa, od ziemi do pierwszego rozgałęzienia.
- **Konary:** główne gałęzie wyrastające z pnia, tworzące szkielet korony. Służą drzewu przez całe życie.
- **Gałęzie boczne (drugiego rzędu):** wyrastają z konarów i niosą owoce.
- **Przyrosty roczne i pędy:** zielony przyrost z ostatniej wiosny. To nad nimi pracuje się najwięcej.

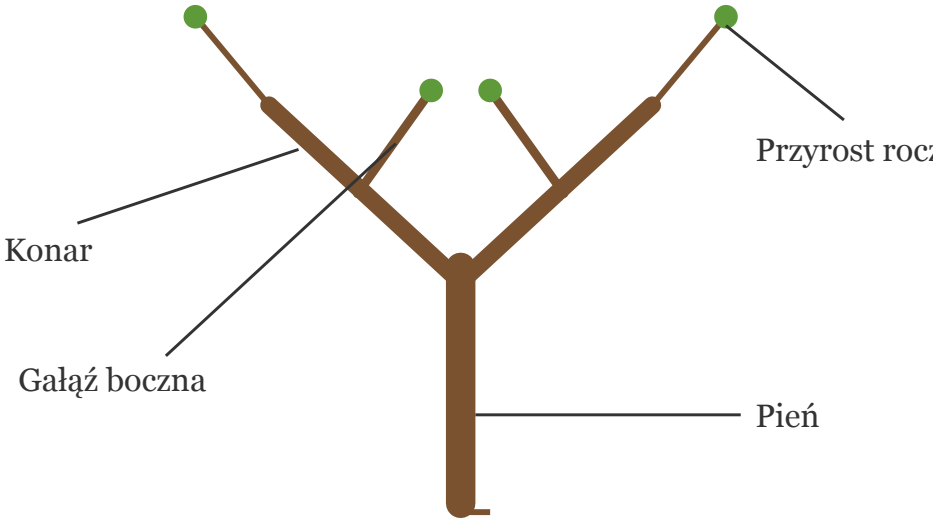

Części drzewa: pień, konary, gałęzie boczne i przyrosty roczne.

Pęd owocujący i pęd wzrostowy

To najprzydatniejsze rozróżnienie ze wszystkich. Nie wszystkie pędy służą do tego samego.

- **Pęd wzrostowy (drzewny):** długi, silny, z cienkimi, spiczastymi pąkami. Służy do wzrostu i budowy szkieletu. Jeśli jest zbyt silny i pionowy (tzw. wilki), zużywa siły, nie dając owoców.
- **Pęd owocujący:** krótszy, grubszy i spokojniejszy, z okrągłymi, tłustymi pąkami. To tu powstają kwiaty, a potem owoce.

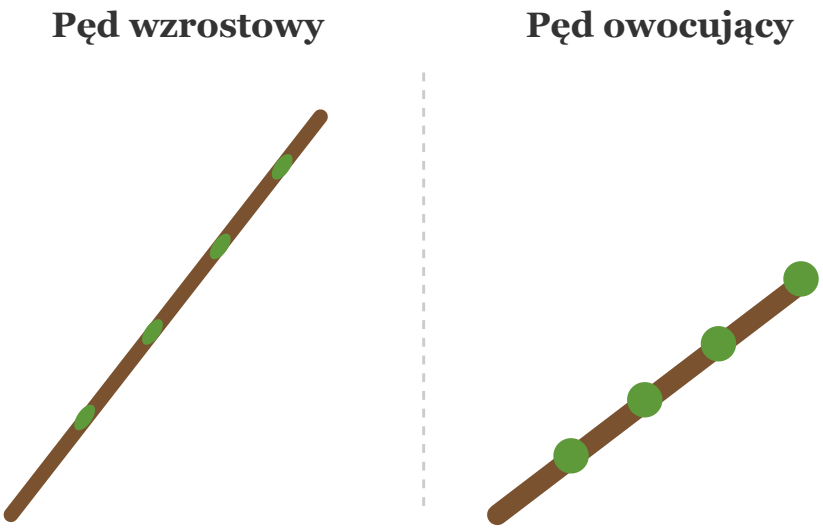

Po lewej pęd wzrostowy: długi, z cienkimi pąkami. Po prawej pęd owocujący: krótki, z okrągłymi pąkami.

Pąki kwiatowe i pąki liściowe

Zimą, bez liści, pąki zdradzają, co drzewo zrobi na wiosnę.

- **Pąk liściowy (drzewny):** mały, spłaszczony, przylegający do pędu. Da pęd z liśćmi.
- **Pąk kwiatowy:** większy, bardziej okrągły i „pełniejszy”. Da kwiat i, jeśli wszystko pójdzie dobrze, owoc.

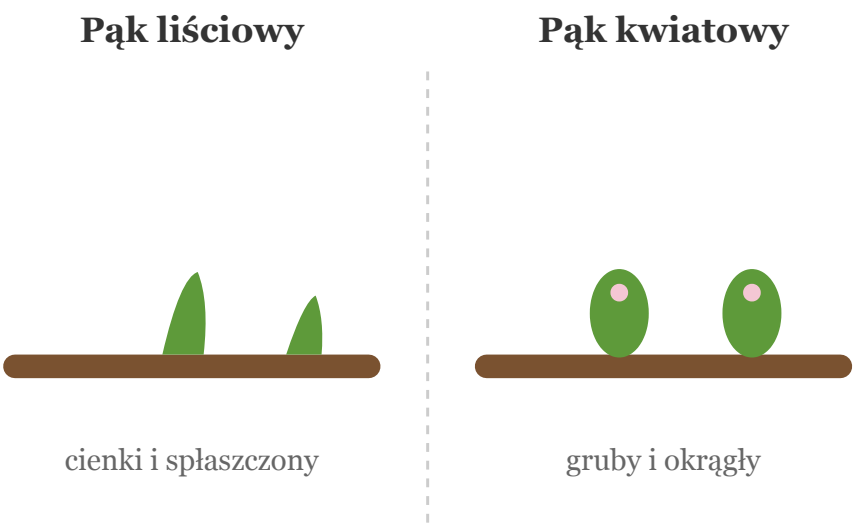

Zimą: pąk liściowy (cienki, spłaszczony) i pąk kwiatowy (gruby, okrągły).

Wskazówka: u każdego gatunku pąki kwiatowe występują w innym miejscu (na krótkopędach owocowych u jabłoni, na pędach jednorocznych u brzoskwini i tak dalej). Rozdział o danym gatunku mówi, gdzie ich szukać. Ścięcie pąka kwiatowego przez pomyłkę oznacza mniej owoców w tym roku, dlatego zawsze najpierw dobrze się przyjrzyj.

Złota zasada: drzewo odpowiada na cięcie

- **Mocne** cięcie pędu: drzewo odpowiada *silnymi* pędami tuż pod miejscem cięcia.
- **Łagodne** cięcie albo odgięcie gałęzi: drzewo odpowiada *owocami*.

- Drzewo bez cięcia: dużo drewna, drobne owoce i korona zamknięta dla światła.

Dlatego w razie wątpliwości lepiej ciąć mniej i wrócić w przyszłym roku. Drzewo wybaczy nieśmiałe cięcie; bardziej szkodzi mu cięcie przesadne.

Narzędzia i cięcia

Dobrze wykonane cięcie wymaga niewielu narzędzi, ale te nieliczne muszą być ostre i czyste.

Podstawowe narzędzia

Narzędzie	Do czego
Sekator (nożycowy)	Gałęzie do około 2 cm średnicy. Ostrze tnie, a przeciwostrze podpiera: daje czyste cięcie.
Nożyce do gałęzi (obsługiwane dwiema rękami)	Gałęzie o grubości 2–4 cm albo wysokie gałęzie, bez wchodzenia na drabinę.
Piła ogrodnicza	Gałęzie grubsze niż 3–4 cm. Drobne, zakrzywione zęby tną przy pociąganiu.
Rękawice, okulary i stabilna drabina	Bezpieczeństwo. Nigdy nie rezygnuj.

Dezynfekcja

Sekator przenosi choroby z drzewa na drzewo. Przed rozpoczęciem pracy i między drzewami (zwłaszcza gdy któreś jest chore) przetrzyj ostrza alkoholem 70% albo rozcieńczonym roztworem wybielacza i osusz je. Na koniec dnia oczyść narzędzia, naostrz je i przetrzyj szmatką z odrobiną oleju.

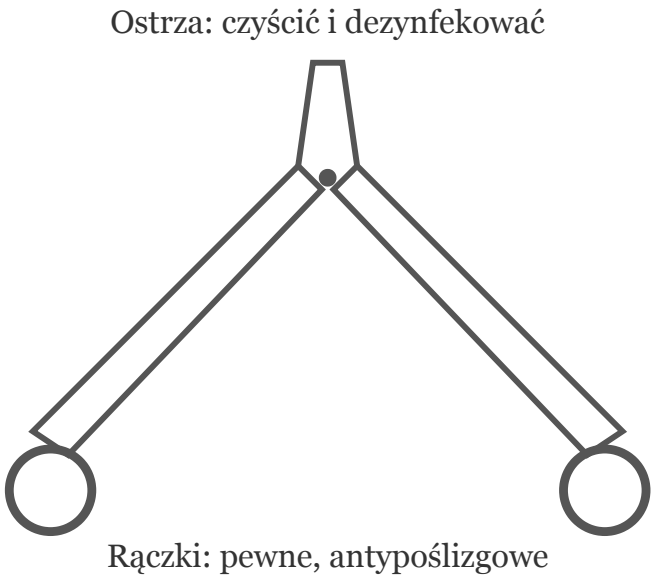

Czyste i ostre narzędzie: zdezynfekowane ostrza i pewny chwyt rączek.

Jak wykonać dobre cięcie

Prawidłowe cięcie szybko się goi i chroni drzewo. Złe zostawia pieńki, które gniją, albo zrywa korę. Trzeba opanować trzy sytuacje.

Krok 1 · Cięcie nad pąkiem

Przy skracaniu gałęzi tnij **około 5 mm nad pąkiem**, lekko ukośnie, tak aby wyższa część cięcia była po stronie pąka, a niższa po stronie przeciwnej (woda spłynie wtedy z dala od pąka). Wybrany pąk powinien być skierowany *na zewnątrz*

korony: tam wyrośnie nowy pęd. Zbyt blisko pąka — wysycha; zbyt daleko — zostaje pieniek, który obumiera.

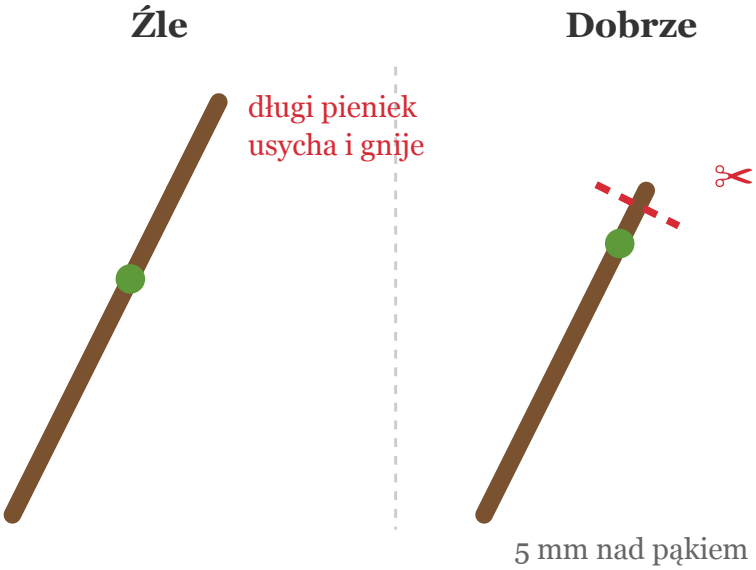

Cięcie ukośne, około 5 mm nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.

Krok 2 · Cięcie przy kołnierzu

Aby usunąć całą gałąź, tnij przy jej nasadzie, ale **nie za blisko**. U nasady każdej gałęzi jest niewielkie pofałdowane zgrubienie, czyli **kołnierz**: to z niego powstaje tkanka, która zasklepia ranę. Tnij tuż za kołnierzem, nie raniąc go i nie zostawiając pieńka. Cięcie zbyt głębokie, równo z pniem, otwiera dużą ranę, która goi się powoli.

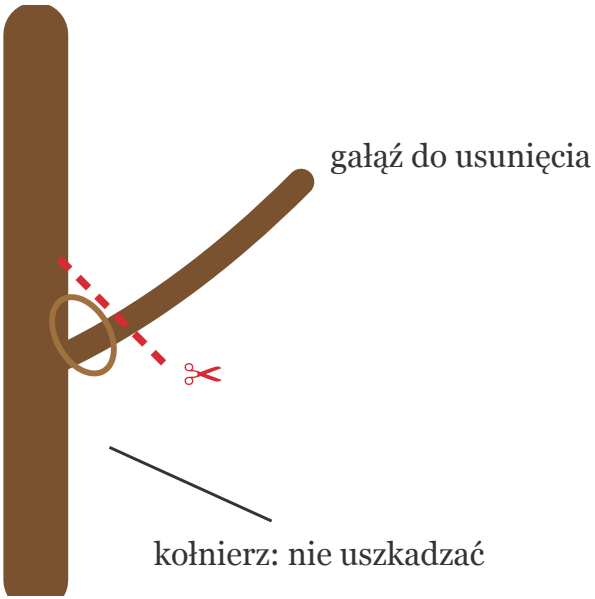

Cięcie wykonuje się tuż za kołnierzem, nie zostawiając pieńka i nie raniąc pnia.

Krok 3 · Grube gałęzie trzema cięciami

Gruba gałąź ścięta za jednym razem spada pod własnym ciężarem i **zrywa pasek kory z pnia**. Rozwiązanie to cięcie w trzech etapach:

1. **Cięcie 1:** od spodu gałęzi, 30–40 cm od pnia, na około jedną trzecią grubości.
2. **Cięcie 2:** od góry, 3–5 cm dalej od pnia niż pierwsze. Gałąź spada i zostaje pieniek.
3. **Cięcie 3:** cięcie końcowe, przy kołnierzu, bez żadnego ciężaru, który mógłby rozerwać korę.

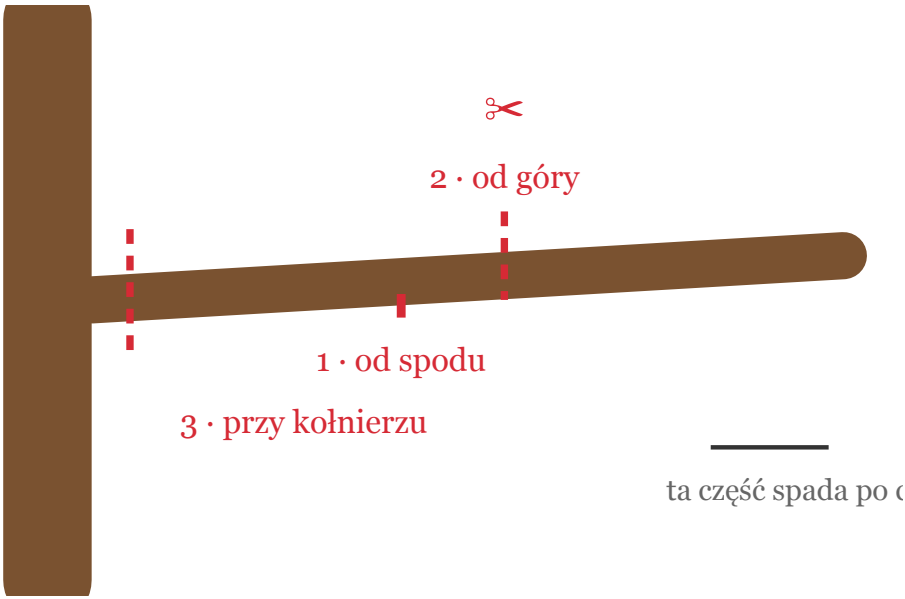

Trzy cięcia: najpierw od spodu, potem od góry, na końcu przy kołnierzu.

Duże rany

Przy czystym, dobrze wykonanym cięciu drzewo goi się samo. W ranach większych niż 5 cm wygładź brzegi ostrym nożem i, jeśli chcesz, nałóż maść ogrodniczą. Nie jest to obowiązkowe, ale pomaga w okresie wilgotnym.

Wskazówka: podczas piłowania pozwól gałęzi „spaść” samej, zamiast ją ciągnąć. I nigdy nie dopuszczaj, by gałęzie spadały na inne: przytrzymaj je wolną ręką albo na linie.

Rodzaje cięcia i kształty koron

Mianem „cięcia” określamy kilka różnych zabiegów. Warto wiedzieć, który z nich wykonujesz w danej chwili.

Cięcie formujące i cięcie prześwietlające

- **Cięcie formujące** (mniej więcej 1.–4. rok): nadaje młodemu drzewu kształt i buduje szkielet z kilku dobrze rozmieszczonych konarów. Tnie się mało i z rozmysłem: to, co postanowisz teraz, zostanie z drzewem na całe życie.
- **Cięcie prześwietlające i owocujące** (drzewo dorosłe): utrzymuje równowagę między drewnem a owocami, odnawia gałęzie, które dały już z siebie wszystko, i wpuszcza światło.
- **Cięcie odmładzające:** dla starych i zaniedbanych drzew. Omawia je trzecia książka kolekcji.

Cięcie zimowe i cięcie letnie

	Cięcie zimowe (spoczynek)	Cięcie letnie (zielone)
Kiedy	Od lutego do marca, gdy drzewo jest bez liści, przed ruszeniem wegetacji (unikać dni z silnym mrozem)	Od lipca do września, po zbiorach albo gdy owoce są już zawiązane

Efekt	Pobudza wzrost: mocniejsze pędy na wiosnę	Osłabia wigor, wpuszcza światło, poprawia kolor i zawartość cukru
Służy do	Formowania, budowy szkieletu, odnawiania gałęzi	Usuwania pędów pionowych i nadmiaru ulistnienia; wiśnia, czereśnia i śliwa

Wskazówka: u drzew pestkowych (wiśnia, czereśnia, śliwa) lepiej ciąć zaraz **po zbiorach, latem**. Przy suchej pogodzie rany goją się lepiej, a drzewo jest mniej narażone na choroby.

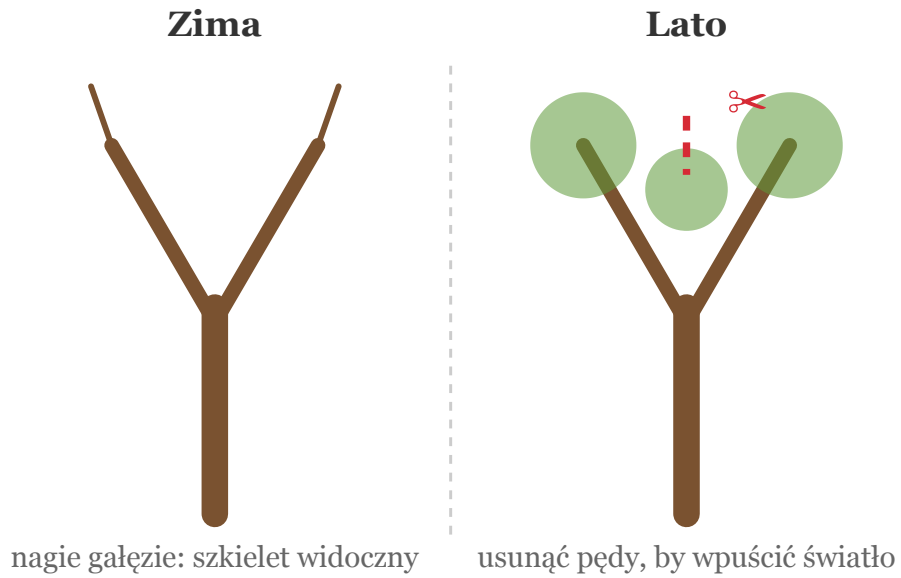

Zimą dobrze widać szkielet. Latem usuwa się nadmiar pędów.

Dwa najczęstsze kształty koron

Krok 1 · Korona kotlinowa (czasza)

To najczęstszy kształt w sadach przydomowych. Pień ma 3 lub 4 główne konary, które rozchylają się jak czasza, a **środek pozostaje pusty**. Światło dociera do wnętrza, a owoce dojrzewają z lepszym kolorem. Idealna dla brzoskwini, śliwy, wiśni, czereśni, a często także dla jabłoni i gruszy.

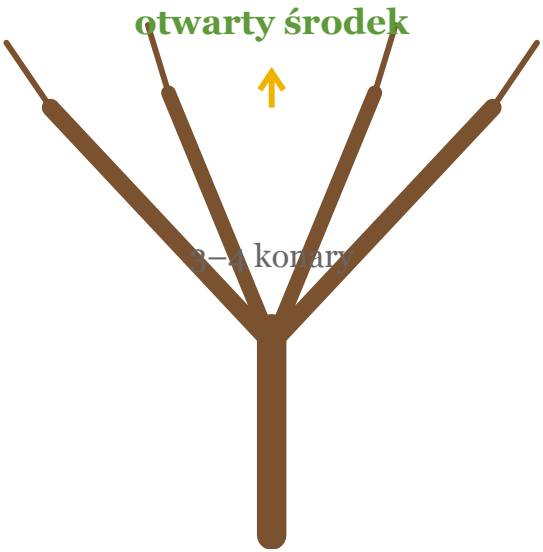

Korona kotlinowa: 3–4 konary wokół otwartego środka.

Krok 2 · Wrzeciono (oś centralna)

W tym kształcie jest **jeden prosty pień centralny**, z którego wyrastają gałęzie boczne, krótsze u góry, a dłuższe na dole, jak

choinka. Daje drzewa mniejsze, łatwe do zbioru, wcześnie wchodzące w owocowanie. To typowy kształt jabłoni i gruszy w sadach zagęszczonych.

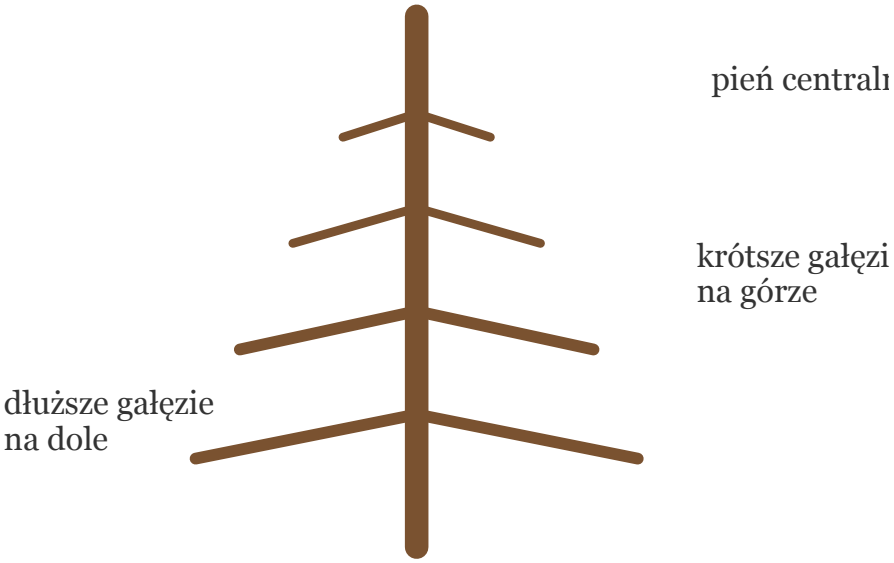

Wrzeciono: prosty pień i gałęzie boczne coraz krótsze ku górze.

Otworzyć środek na światło

Niezależnie od kształtu zasada jest ta sama: **słońce musi docierać do wnętrza korony**. Gałąź, która krzyżuje się z inną, rośnie do środka albo zacienia sąsiadki, jest kandydatką do usunięcia.

Krok 3 · Które gałęzie usunąć najpierw

Zawsze zachowuj tę kolejność: **1)** gałęzie suche, połamane i chore; **2)** gałęzie rosnące do środka lub krzyżujące się; **3)** mocne pędy pionowe (wilki) w środku korony; **4)** dopiero potem, w razie potrzeby, skracanie gałęzi dla wyrównania.

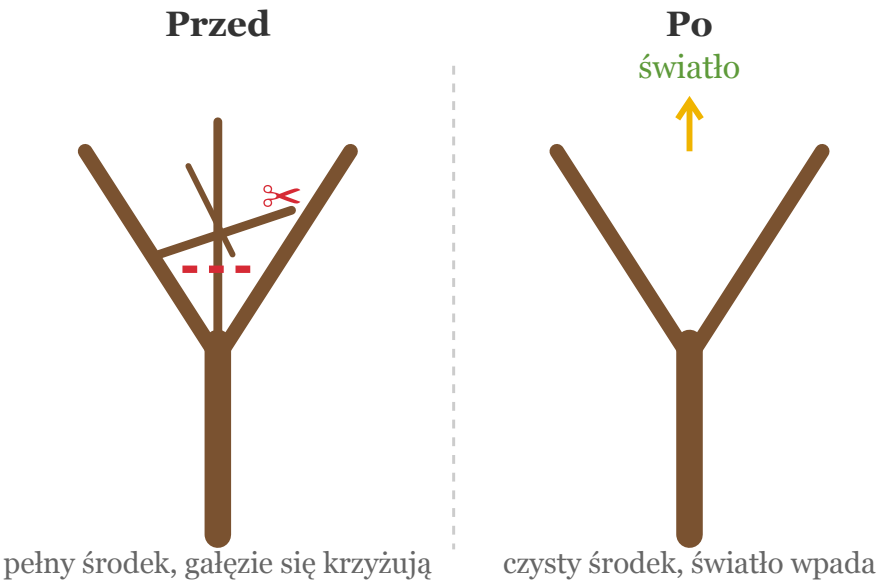

Przed i po: usunięcie gałęzi, które się krzyżują i zamykają środek korony.

Zasady obowiązujące wszystkie gatunki

- Nie usuwaj **więcej niż jednej czwartej do jednej trzeciej** korony za jednym razem u drzewa dorosłego.
- Suchą lub chorą gałąź można ściąć zawsze, o każdej porze roku; jeśli to możliwe, przy suchej pogodzie.

- Bardzo pionowe gałęzie dają dużo drewna i mało owoców; odegnij je albo wykorzystaj tylko jako zastępcze.
- Obserwuj drzewo każdego roku: to, co zrobiło wiosną, podpowie, co zrobić następnej zimy.

Jabłoń

Typ drzewa: ziarnkowe, długowieczne i silnie rosnące.

Główne cięcie: zimą, od lutego do marca, w spoczynku, w dni bez silnego mrozu. **Cięcie letnie:** lekkie, w lipcu–sierpniu.

Gdzie owocuje: na *krótkopędach owocowych* (krótkich, pomarszczonych kolcach z pąkami kwiatowymi) i *witkach owocowych* (cienkich pędach długości 10–30 cm, zakończonych pąkiem kwiatowym). Każdy krótkopęd owocuje przez kilka lat: **nie ścinaj ich**.

Typowy kształt: korona kotlinowa albo wrzeciono.

Jak rozpoznać to, co owocuje

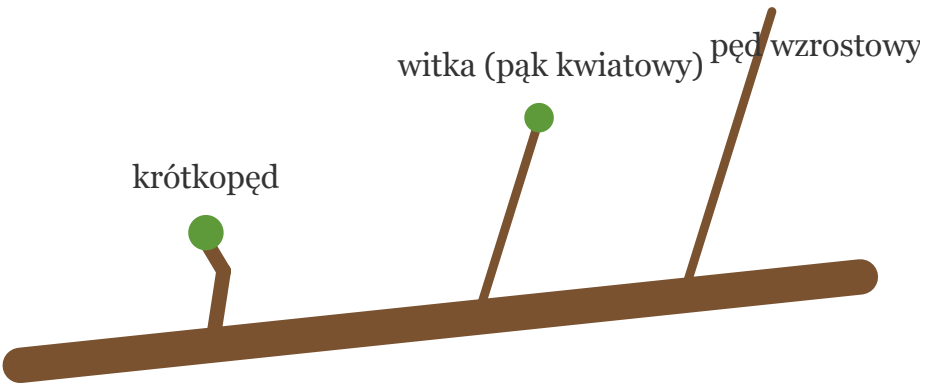

krótkopęd: krótki i pomarszczony · witka: cienka i długa

Krótkopęd, witka i pęd wzrostowy na jednym konarze.

Formowanie (1.–3. rok)

Krok 1 · Rok sadzenia: skrócenie drzewka

Sadź jesienią albo wczesną wiosną (przed ruszeniem wegetacji, gdy ziemia nie jest zmarznięta) i przytnij drzewko na wysokości około **70–80 cm od ziemi**, tuż nad pąkiem. Wiosną wyrosną dobrze rozmieszczone pędy boczne. Latem wybierz 3 lub 4 z nich, równomiernie rozłożone wokół pnia, na przyszłe konary.

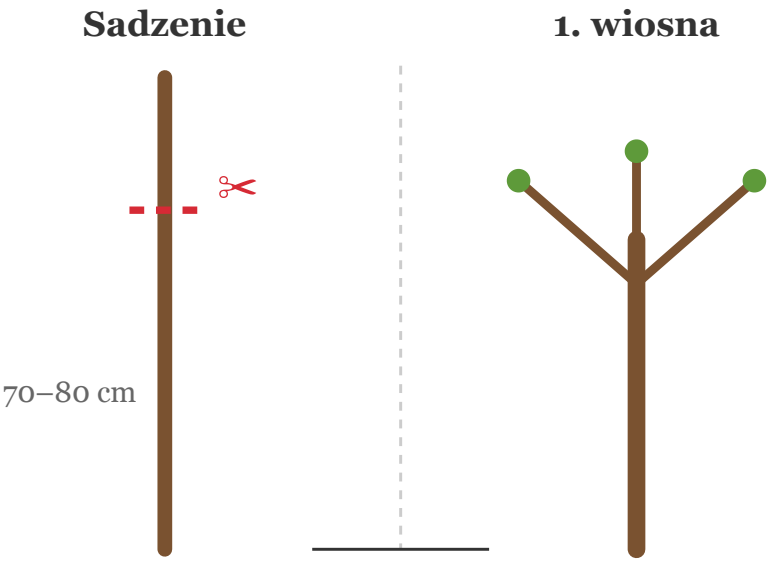

Przycięcie młodego drzewka na 70–80 cm i pędy boczne wybrane na konary.

Rok 2 i 3: zimą skróć konary o jedną trzecią (cięcie nad pąkiem skierowanym na zewnątrz), usuń pędy zamykające środek i zachowaj przewodnik centralny albo otwarty środek, zależnie od wybranego kształtu. Unikaj pozostawiania owoców w pierwszych latach: siła ma iść na wzrost.

Jabłoń zimą, w czterech krokach

U dorosłej jabłoni zawsze postępuj w tej samej kolejności. Wybierz dzień bez mrozu, od lutego do marca.

Krok 1 · Oczyszczanie: suche, chore i wilki

Zacznij od usunięcia gałęzi suchych, połamanych lub z rakiem (kora popękana i zapadnięta), tnąc aż do zdrowego drewna. Usuń też pionowe wilki, które wyrosły wokół ran z poprzedniego roku.

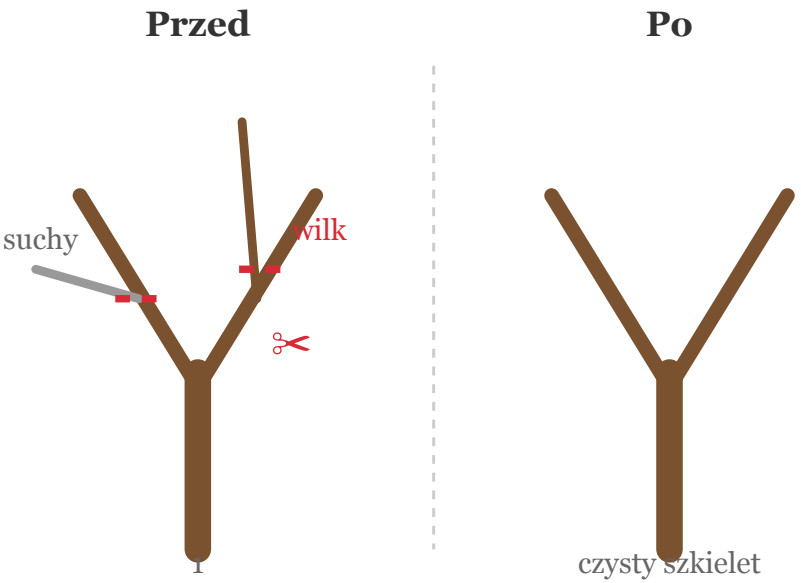

Krok 1: sucha gałąź i wilk znikają; szkielet jest czysty.

Krok 2 · Gałęzie krzyżujące się, opadające i skierowane do środka

Z dwóch krzyżujących się gałęzi zostaw tę lepiej usytuowaną, a drugą utnij przy kołnierzu. Usuń te, które rosną do wnętrza lub opadają poniżej poziomu i prawie dotykają ziemi.

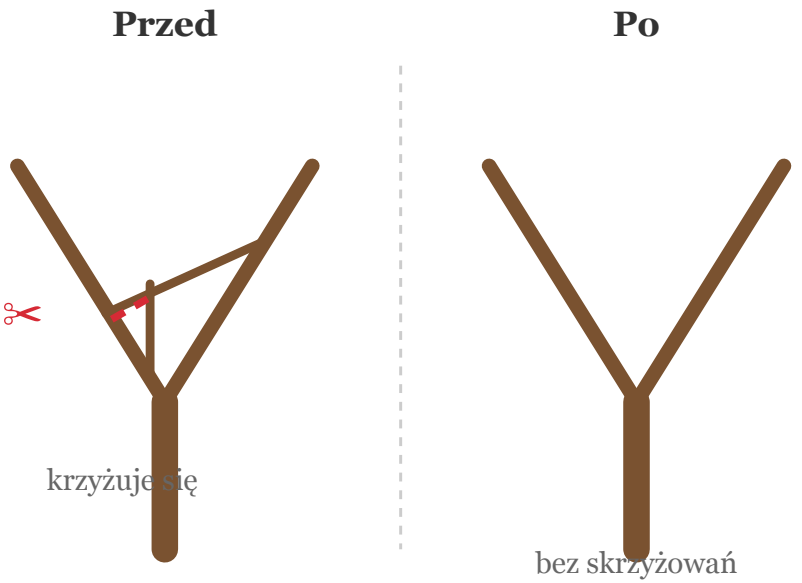

Krok 2: znika gałąź krzyżująca się, zostaje lepiej usytuowana.

Krok 3 · Odnowienie zmęczonych gałęzi owocujących

Gałęzie, które obrodziły wiele razy, stają się długie, zwisające i pełne postarzałych krótkopędów. Skróć je do młodszego rozgałęzienia, które zajmie ich miejsce. Witki zostaw w całości: dadzą owoce już w tym roku. Jeśli witek jest za dużo, usuń część, tak aby między nimi było około 15–20 cm.

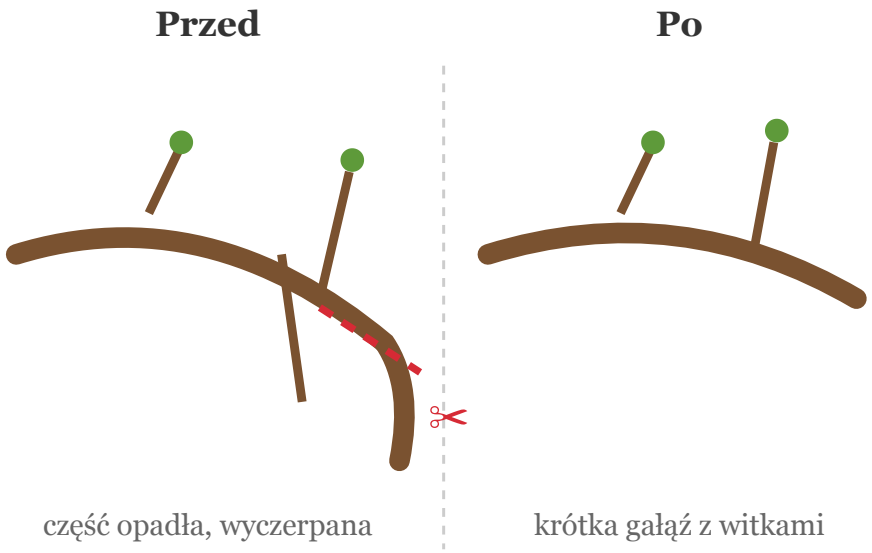

Krok 3: opadłą część tnie się do młodszej gałęzi; witki zostają.

Krok 4 · Lekkie skrócenie i ocena całości

Dopiero teraz skróć końcówki zbyt długich gałęzi, o około jedną piątą, tuż nad pąkiem skierowanym na zewnątrz. Cofnij się o dwa kroki i spójrz: światło powinno przenikać przez koronę, a drzewo musi być zrównoważone, bez jednej części znacznie wyższej od drugiej.

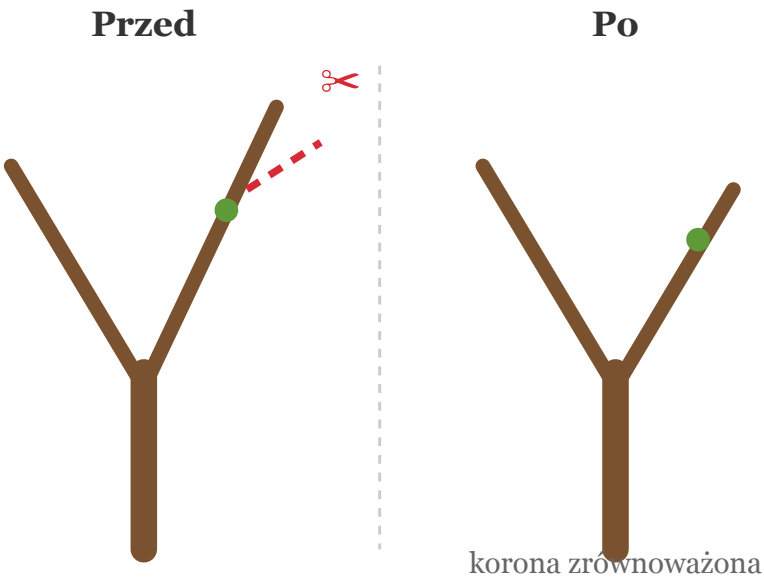

Krok 4: skrócenie najwyższej gałęzi nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.

Cięcie letnie (lipiec–sierpień)

Krok 5 · Usuwanie wilków i pędów pionowych

Latem usuń nowe pędy pionowe (które zacieniają owoce), zostawiając tylko te dobrze usytuowane. Rób to ręcznie albo sekatorem, bez przesady: nie usuwaj więcej niż jednej czwartej ulistnienia, aby owoce nie dostały oparzeń słonecznych.

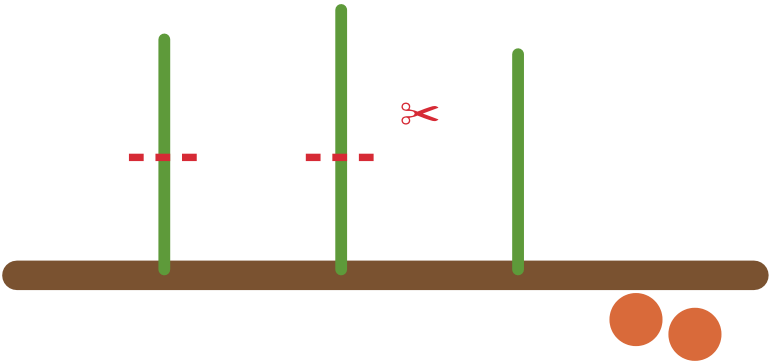

Krok 5: pędy pionowe usunięte latem, aby owoce miały światło.

Typowe błędy

- Ścinanie wszystkich krótkopędów i witek: drzewo zostaje bez kwiatów.
- Skracanie wszystkich gałęzi „na tę samą wysokość”: wywołuje eksplozję wilków.
- Pozostawianie zamkniętej korony: drobne owoce, bez koloru i z chorobami.
- Cięcie zbyt dużo naraz, zwłaszcza u starych drzew.

Wskazówka: odgięcie pionowej gałęzi i przymocowanie jej nieco poniżej poziomu (obciążnikiem albo przewiązką) uspokaja wigor i pobudza kwitnienie. To „cięcie bez sekatora”.

Grusza

Typ drzewa: ziarnkowe, bardzo podobne do jabłoni, ale o bardziej pionowym wzroście.

Główne cięcie: zimą, od lutego do marca. **Latem:** usuwanie pędów pionowych w lipcu–sierpniu.

Gdzie owocuje: na krótkopędach owocowych i witkach, tak jak jabłoń. Krótkopędy gruszy służą wiele lat i się rozgałęziają: oszczędzaj je.

Typowy kształt: wrzeciono albo korona kotlinowa otwarta.

Grusza ma skłonność do wzrostu prosto w górę, z bardzo wąskimi kątami gałęzi. Główna praca polega więc na **otwieraniu kątów** i **uspokajaniu wigoru**, aby drzewo dawało owoce, a nie tylko drewno.

Krok 1 · Otwieranie głównych gałęzi

U młodego drzewa gałęzie wyrastają pod wąskimi kątami. Zanim zdrewnieją, odegnij je za pomocą małego kijka między gałęzią a pniem (albo sznurka z obciążnikiem), aż ustawią się pod kątem około 45–60° do pnia. Otwarte gałęzie owocują wcześniej i rzadziej się łamią.

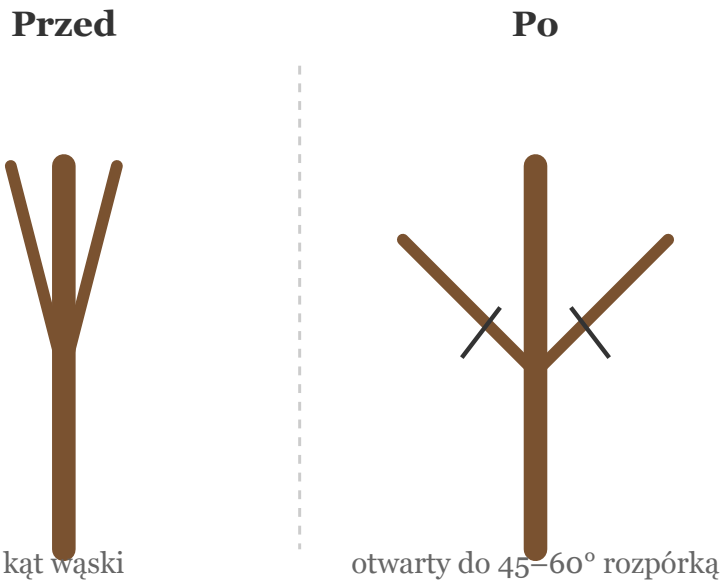

Krok 1: otwieranie kątów gałęzi, zanim stwardnieją.

Krok 2 · Skrócenie przewodnika i wybór konarów (formowanie)

W latach 1–3 zachowaj prosty przewodnik centralny (albo, przy koronie kotlinowej, usuń go w 2. roku) oraz 3–4 dobrze rozmieszczone konary boczne, jeden nad drugim w odstępie około 15–20 cm. Skróć je o około jedną trzecią, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.

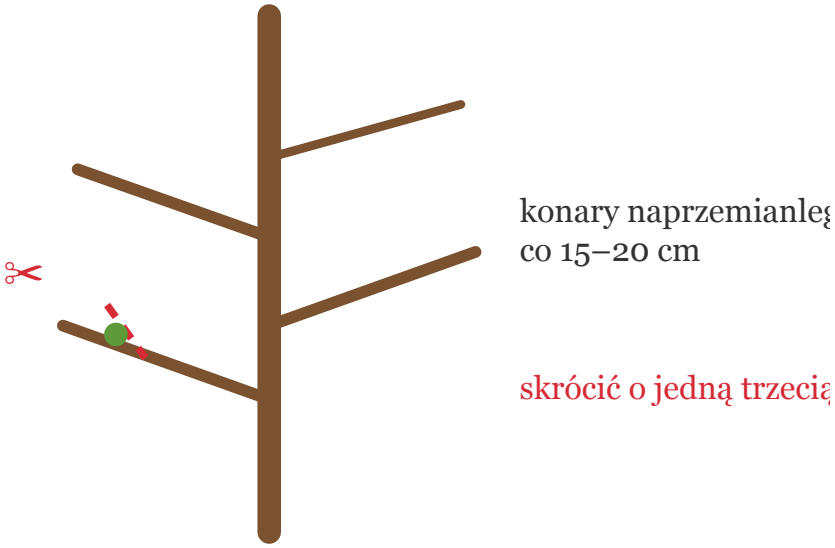

Krok 2: konary naprzemianległe, skrócone o jedną trzecią.

Krok 3 · Cięcie zimowe drzewa dorosłego

Usuń gałęzie suche i chore, potem mocne pędy pionowe (wilki) we wnętrzu. Tnij je przy samej nasadzie, aby nie wypuszczały ponownie. Konary, które rosną zbyt wysoko, skróć do niższego rozgałęzienia bocznego.

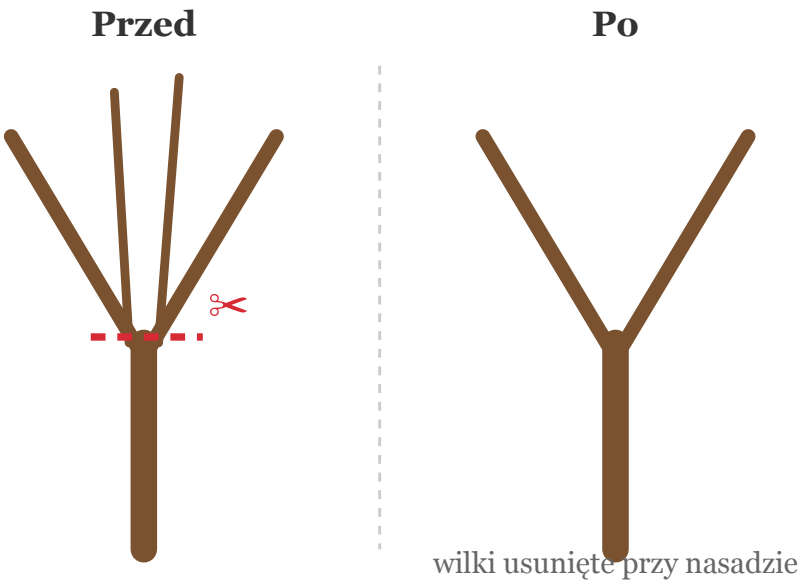

Krok 3: pionowe wilki ścięte przy nasadzie.

Krok 4 · Odnowienie krótkopędów i gałęzi owocujących

Gdy gałąź owocująca jest długa i pełna starych krótkopędów, utnij ją do młodszego rozgałęzienia. Zachowaj jedną gałąź owocującą co 15–20 cm. Na końcach gałęzi skracaj tylko o jedną piątą, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.

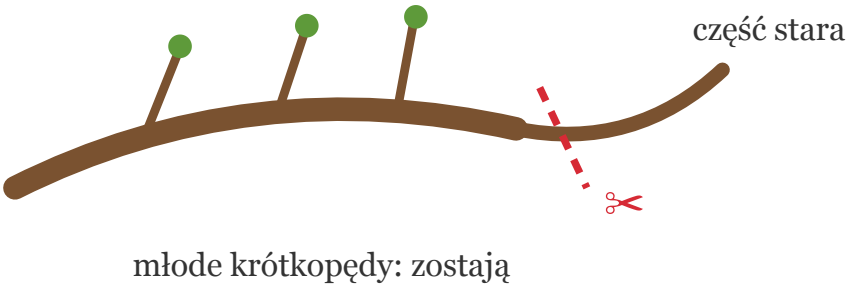

Krok 4: ścięcie starej części gałęzi owocującej z zachowaniem młodych krótkopędów.

Lato

W lipcu–sierpniu usuń pędy pionowe, które wyrosły, i wpuść światło do owoców. Rób to delikatnie.

Typowe błędy

- Pozwalanie, by grusza rosła ciągle w górę i owocowała tylko na gałęziach przy wierzchołku.
- Skracanie końcówek wszystkich gałęzi: wywołuje silne wilki.
- Cięcie w wilgotną pogodę w rejonach z zarazą ogniową: zawsze dezynfekuj sekator między drzewami.

Wskazówka: jeśli nagle zobaczysz suche gałęzie z przyschniętymi, brunatnymi liśćmi („spalone”), utnij 30 cm poniżej porażonej części i dezynfekuj sekator po każdym cięciu. Resztki spal.

Śliwa

Typ drzewa: pestkowe, szybko rosnące. Są śliwy europejskie i japońskie: japońskie rosną silniej i wymagają więcej cięcia.

Główne cięcie: latem, zaraz po zbiorach (od lipca do września), przy suchej pogodzie. **Zimą:** tylko formowanie młodych drzew, od końca lutego do marca, w suchy dzień.

Gdzie owocuje: na krótkich pędach mieszanych i krótkopędach (śliwy europejskie) oraz na pędach rocznych z bukietami majowymi (śliwy japońskie). Pąki kwiatowe występują w grupach, grube i okrągłe.

Typowy kształt: korona kotlinowa otwarta, z 3–4 konarami.

Drzewa pestkowe nie lubią dużych ran w wilgotną pogodę. Dlatego zasada brzmi: **ciąć przy suchej pogodzie, najlepiej latem**, gdy drzewo szybko się goi.

Krok 1 · Formowanie korony kotlinowej (1.–3. rok)

Po posadzeniu przytnij drzewko na 60–70 cm. Wybierz 3 lub 4 dobrze rozmieszczone pędy na konary, odgięte pod kątem 45°–60°. W kolejnych latach skracaj konary o jedną trzecią na początku lata (albo w marcu, w suchy dzień) i usuwaj to, co rośnie do środka.

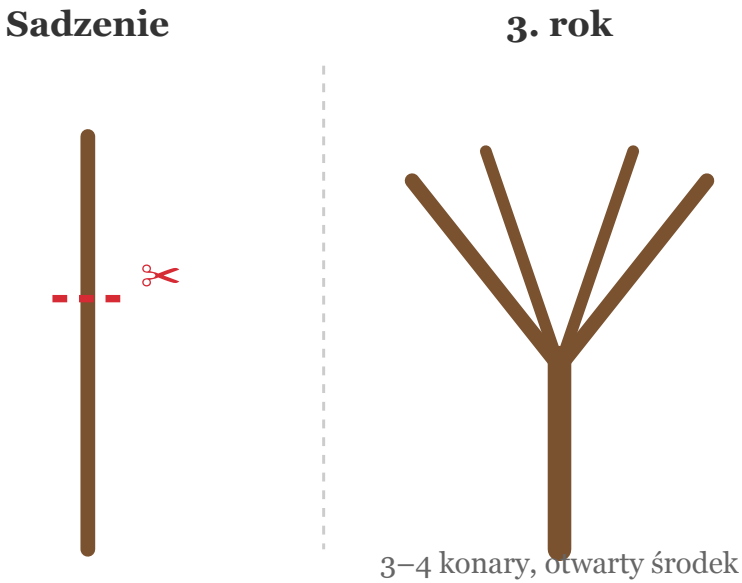

Krok 1: cięcie na 60–70 cm i korona kotlinowa z 3–4 konarami.

Krok 2 · Cięcie letnie: porządki po zbiorach

Po zbiorze owoców usuń gałęzie suche, połamane i krzyżujące się, tnąc przy kołnierzu. Usuń pionowe pędy we wnętrzu. U drzew dorosłych nie usuwaj więcej niż jednej czwartej korony.

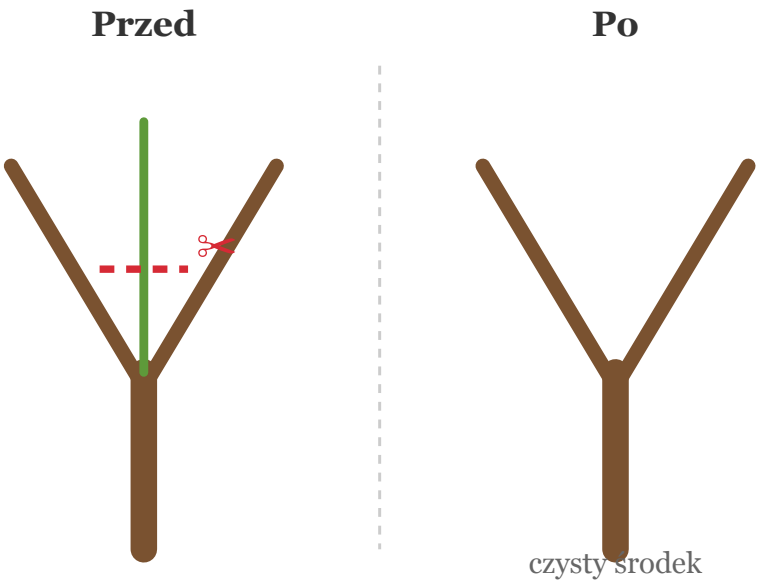

Krok 2: pionowy pęd w środku znika zaraz po zbiorach.

Krok 3 · Skracanie przyrostów rocznych (śliwy japońskie)

U odmian japońskich długie przyrosty roczne trzeba skracać o około jedną trzecią do połowy, aby się rozgałęziały i dawały równomiernie rozmieszczone owoce. Zawsze tnij nad pąkiem, cięciem ukośnym.

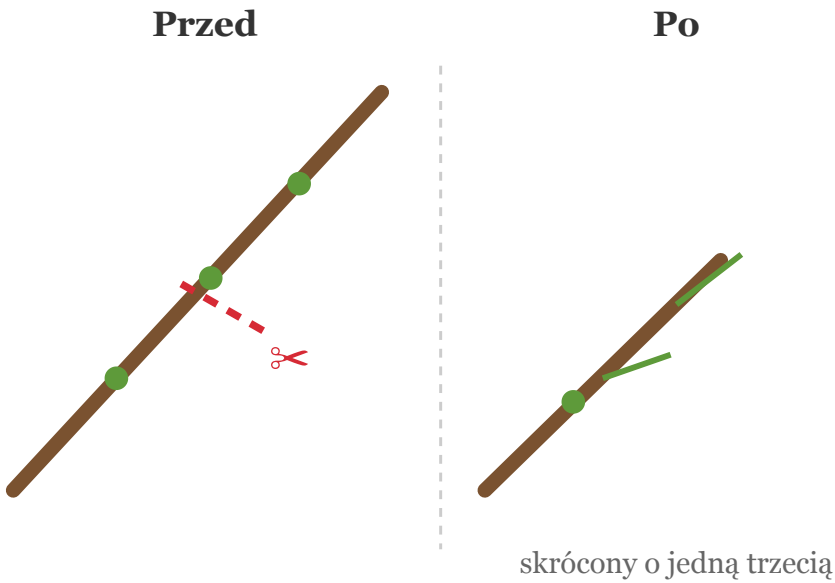

Krok 3: przyrost roczny skrócony nad pąkiem, aby się rozgałęził.

Krok 4 · Przerzedzanie owoców i podpieranie obciążonych gałęzi

Wiosną, gdy zawiązki osiągną wielkość orzecha laskowego, zostaw jeden owoc na każde 6–8 cm gałęzi. Dzięki temu śliwki są większe, a gałąź się nie łamie. W latach dużego urodzaju podeprzyj gałęzie widłami.

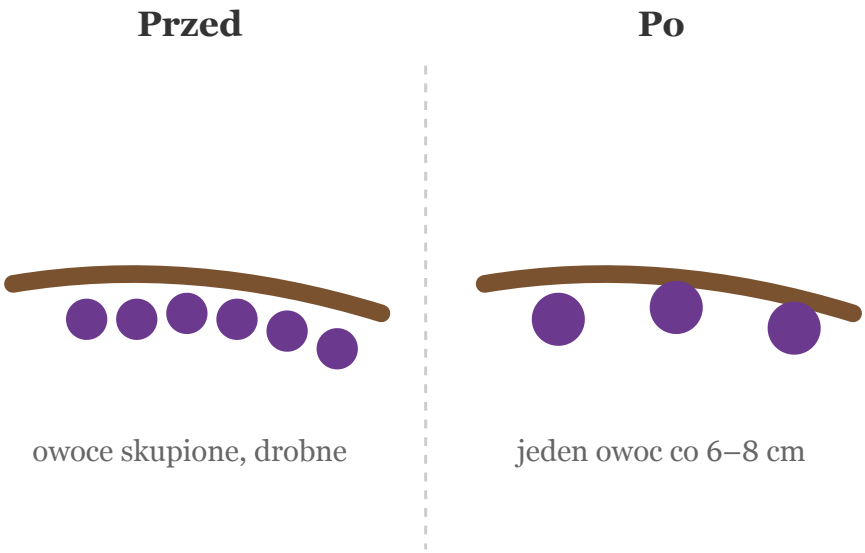

Krok 4: mniej owoców na gałęzi, większe i słodsze.

Typowe błędy

- Cięcie w deszczową pogodę albo w środku wilgotnej zimy: sprzyja gumozie i chorobom drewna.
- Pozwalanie, by śliwa owocowała bez przerzedzania: drobne owoce i połamane gałęzie.
- Ścinanie grubych gałęzi bez zabezpieczenia dużych ran.

Wskazówka: jeśli zobaczysz kleistą żywicę spływającą z pnia (gumoza), nie zdrapuj jej: wpuść więcej światła do korony, unikaj nadmiaru wody przy pniu i tnij tylko w suchą pogodę.

Wiśnia

Typ drzewa: pestkowe, mniejsze i bardziej krzewiaste niż czereśnia, o cienkich, zwisających pędach (wiśnia kwaśna, na nalewki i przetwory).

Główne cięcie: zaraz po zbiorach (lipiec–sierpień), przy suchej pogodzie; lekka korekta pod koniec zimy, w suchy dzień.

Gdzie owocuje: głównie na *cienkich pędach z poprzedniego roku*, na całej długości. Każdy pęd owocuje raz i się starzeje: trzeba go odnawiać co roku.

Typowy kształt: niska korona kotlinowa albo krzew z 4–6 konarami.

W przeciwieństwie do czereśni wiśnia **wymaga stałego odnawiania**: bez cięcia owoce pojawiają się tylko na końcach pędów, wysoko w koronie. Zasada polega na zastępowaniu rok po roku pędów, które już owocowały.

Krok 1 · Formowanie niskiej korony kotlinowej

Przytnij młode drzewko na 60–70 cm. Wybierz 4–5 dobrze rozmieszczonych, rozchylonych konarów. W pierwszych latach skracaj je o jedną trzecią latem, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz, i usuwaj to, co rośnie do środka.

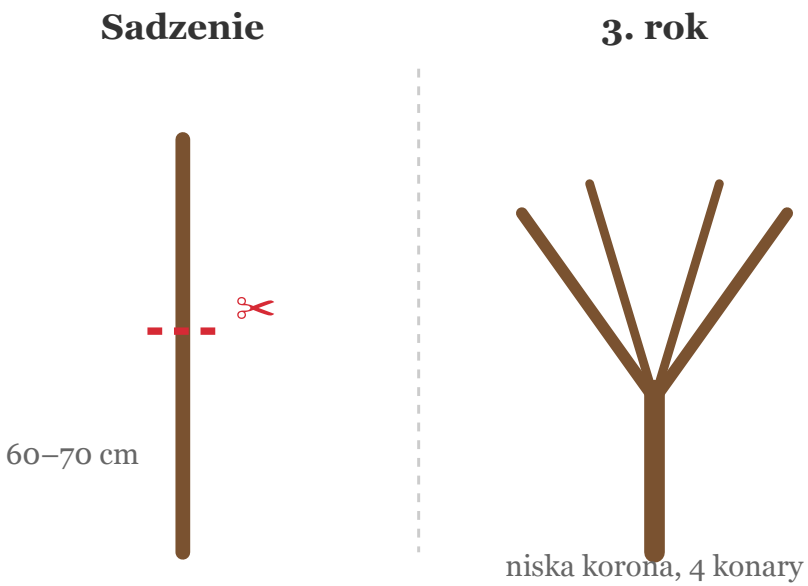

Krok 1: cięcie na 60–70 cm, 4 konary wokół wolnego środka.

Krok 2 · Rozpoznanie pędu, który już owocował

Po zbiorach pęd, który dał wiśnie, ma nagie końce, blizny po owocach i liście tylko na szczycie. Nowy pęd (z tego roku) jest zielony, elastyczny i bez owoców. Zapamiętaj: ten stary odchodzi, ten nowy zostaje.

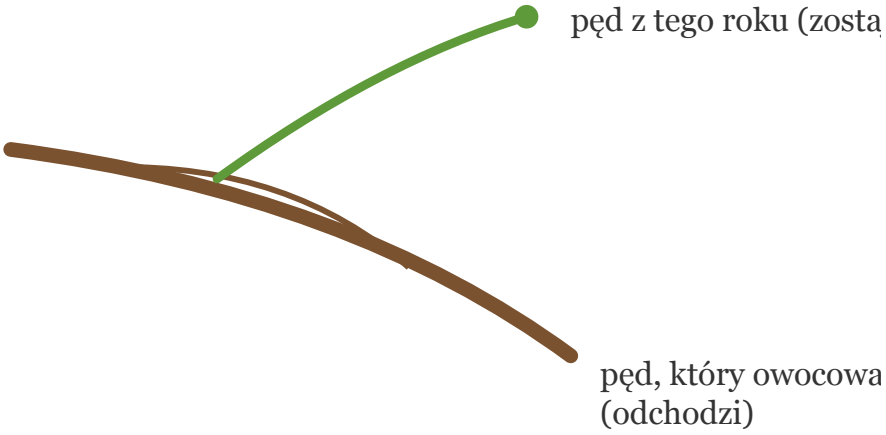

Krok 2: pęd z tego roku (zielony) i pęd, który już owocował (stary i wygięty).

Krok 3 · Cięcie starego pędu do nowego przyrostu

Utnij pęd, który już owocował, **tuż nad nowym, dobrze usytuowanym przyrostem**. Dzięki temu kolejny pęd zajmie jego miejsce i da wiśnie w przyszłym roku. Rób tak na wszystkich pędach albo przynajmniej na połowie z nich, każdego roku.

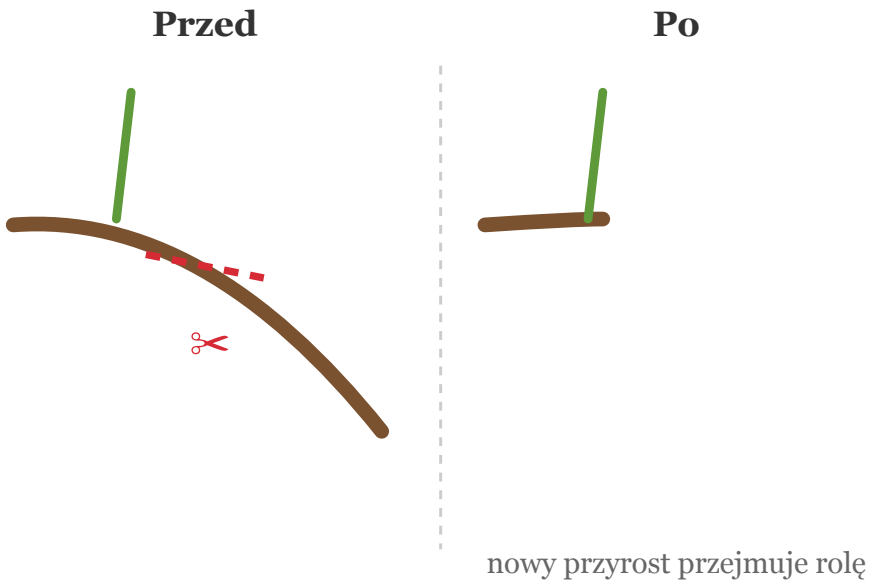

Krok 3: cięcie nad nowym przyrostem; ten zajmuje miejsce starego pędu.

Krok 4 · Przerzedzanie i usuwanie odrostów korzeniowych

Aby światło docierało do środka, zostaw jeden nowy przyrost co 10–15 cm, a pozostałe usuń. Usuń też odrosty korzeniowe oraz gałęzie suche lub połamane.

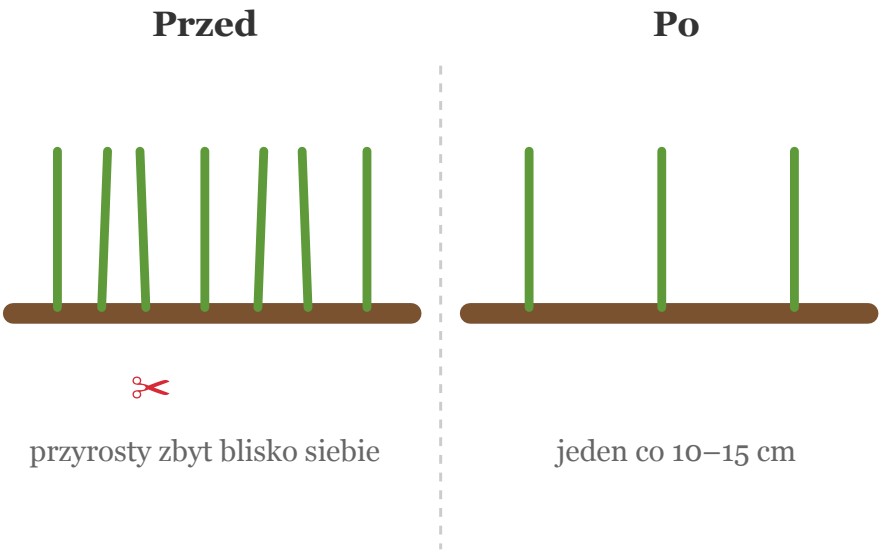

Krok 4: zostawienie tylko kilku dobrze rozmieszczonych nowych przyrostów.

Typowe błędy

- Brak cięcia: z latami owoce pojawiają się tylko na wysokich końcach.
- Skracanie wszystkich pędów, jak w jabłoni, zamiast ich odnawiania.
- Cięcie w deszczową pogodę i pozostawianie wilgotnych ran.

Wskazówka: jeśli drzewo jest małe i obciążone, wykorzystaj cięcie letnie, by zbierać i ciąć tego samego dnia: tnij pędy z wiśniami i obrywaj owoce dopiero przy stole.

Czereśnia

Typ drzewa: pestkowe, silnie rosnące i dużych rozmiarów. Nie lubi dużych cięć.

Główne cięcie: latem, zaraz po zbiorach (lipiec–sierpień), przy suchej pogodzie. Zimą usuwa się tylko to, co pilne (gałęzie suche lub połamane), w suchy dzień.

Gdzie owocuje: na *bukietach majowych* (grupach pąków kwiatowych na krótkich kolcach pędów dwuletnich i starszych) oraz u nasady przyrostów rocznych. Bukiety majowe służą latami: **nie ścinaj ich**.

Typowy kształt: niska korona kotlinowa albo wrzeciono, aby ułatwić zbiór.

Czereśnia bardzo rośnie w górę. Strategia polega na tym, by **trzymać ją niską i otwartą od małego**, małymi i częstymi cięciami, a nie wielkimi cięciami później.

Krok 1 · Formowanie: niska i otwarta

Przytnij młode drzewko na 80–90 cm. Wybierz 3 lub 4 dobrze rozmieszczone konary i odegnij je pod kątem 45–60° (rozpórkami albo obciążnikami, wiosną, gdy są jeszcze elastyczne). W 2. lub 3. roku usuń szczyt przewodnika nad bocznym konarem, aby zahamować wzrost na wysokość.

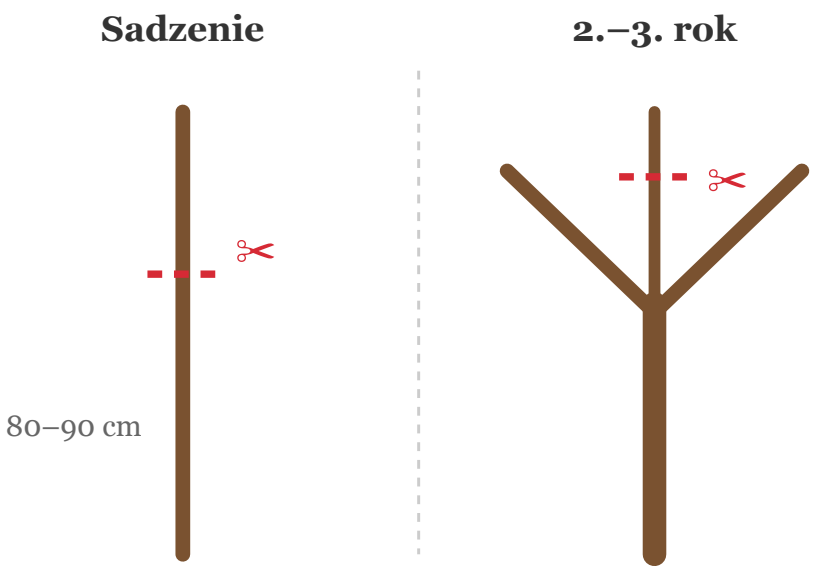

Krok 1: skrócenie drzewka przy sadzeniu, a potem zahamowanie szczytu przewodnika.

Krok 2 · Cięcie letnie: porządki po zbiorach

Po zbiorze czereśni usuń gałęzie suche, połamane i krzyżujące się oraz pędy rosnące do środka. Cięcia małe, przy kołnierzu. Bez przesady: najwyżej jedna piąta korony.

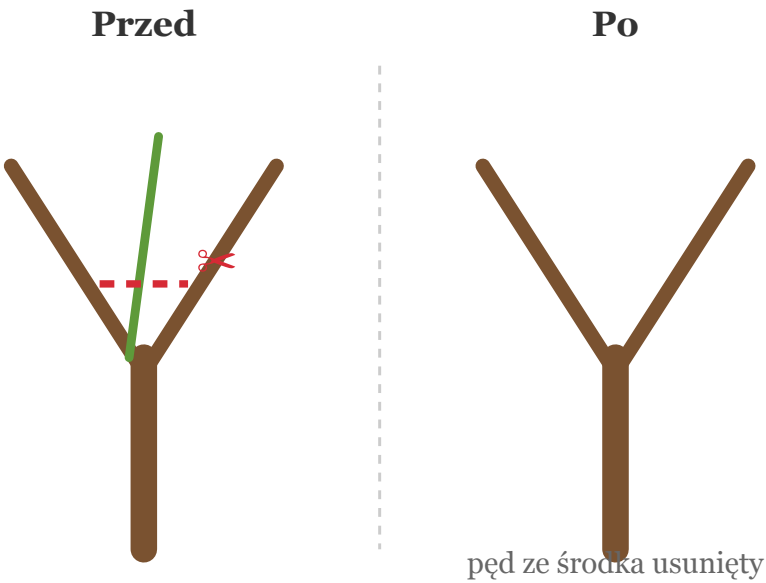

Krok 2: pionowy pęd w środku znika po zbiorach.

Krok 3 · Obniżanie wysokości

Jeśli drzewo urosło zbyt wysoko, zmniejsz wysokość, tnąc konar nad silną gałęzią boczną skierowaną na zewnątrz (to ona przejmie wzrost). Rób to latem, po zbiorach, i etapami: jeden konar rocznie.

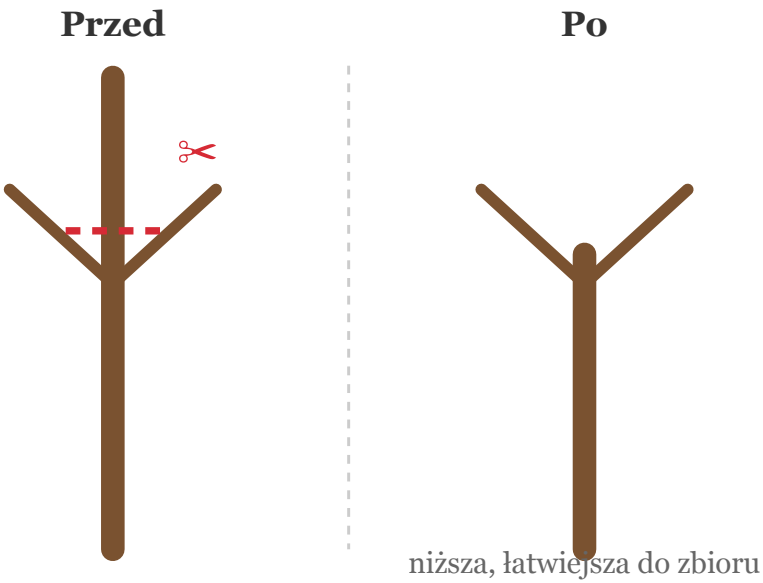

Krok 3: obniżenie konaru nad gałęzią boczną.

Krok 4 · Oszczędzanie bukietów majowych

Na pędach dwuletnich i starszych zobaczysz krótkie, pomarszczone kolce z grupą okrągłych pąków: to bukiety majowe. Nie ścinaj ich i unikaj skracania gałęzi w sposób, który je usuwa. Jeśli gałąź jest mocno obsadzona bukietami, zostaw ją.

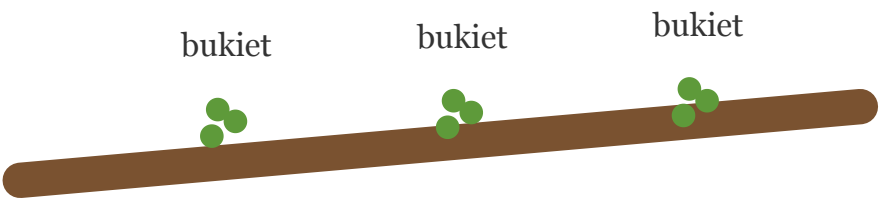

nie ciąć: dają czereśnie przez lata

Krok 4: bukiety majowe to przyszłe owoce. Zostają.

Typowe błędy

- Cięcie w środku zimy albo w deszczową pogodę: przez rany wnikają choroby (gumoza, rak bakteryjny).
- Pozwalanie, by drzewo rosło bez kontroli: potem owoce zbiera się tylko z bardzo wysokich drabin.
- Ścinanie dużych gałęzi za jednym razem, zostawianie szerokich ran.

Wskazówka: wybieraj drabiny trójnożne, dobrze ustawione, oraz siatki lub taśmy odstraszające ptaki po przycięciu korony na wysokość, do której sięgasz.

Brzoskwinia

Typ drzewa: pestkowe, szybko rosnące i krótko żyjące (15–20 lat dobrego owocowania), prowadzone w koronie kotlinowej otwartej.

Owocuje na: pędach mieszanych z poprzedniego roku (tych, które wyrosły w minionym lecie). Każdy pęd owocuje tylko raz: w następnym roku trzeba go zastąpić.

Cięcie zimowe: pod koniec zimy i wczesną wiosną, od marca do kwietnia, gdy pąki nabrzmiewają lub w czasie kwitnienia (cięcia w suchą pogodę, po ustąpieniu silnych mrozów).

Cięcie letnie: lekkie, zaraz po zbiorach (od lipca do sierpnia), aby usunąć wilki i wpuścić światło.

Odległość sadzenia: 4–5 m między drzewami.

Jak formuje się brzoskwinię

Brzoskwinię formuje się w **koronę kotlinową**: krótki pień z trzema lub czterema rozchylonymi konarami, jak czasza, bez przewodnika. Światło wpada przez środek i dociera do owoców, które są większe i lepiej wybarwione.

Rok	Co zrobić

1. (sadzenie)	Przyciąć pęd na 60–70 cm od ziemi, tuż nad pąkiem.
2.	Wybrać trzy lub cztery dobrze rozmieszczone pędy wokół pnia, a pozostałe usunąć; usunąć przewodnik.
3.	Skrócić konary o jedną trzecią i zostawić na każdym dwa–trzy rozgałęzienia. Od tej pory zaczyna się cięcie owocujące.

Cięcie zimowe w pięciu krokach

Krok 1 · Przycięcie pędu przy sadzeniu

Po posadzeniu przytnij pęd na 60–70 cm od ziemi, około 5 mm nad pąkiem, tnąc ukośnie, ze skosem w stronę przeciwną do pąka. To cięcie zmusza drzewo do rozgałęziania się nisko.

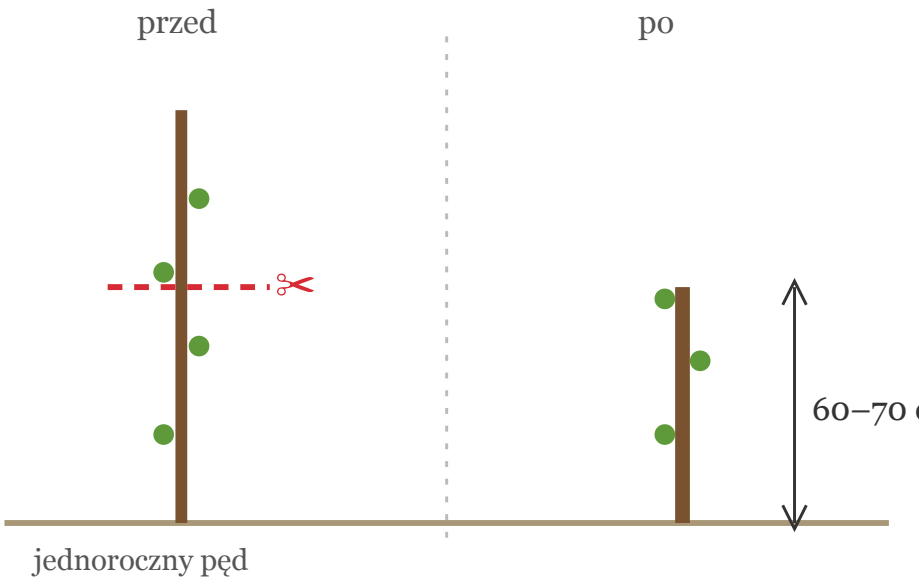

Po lewej pęd z linią cięcia; po prawej krótki pień, z którego wyrosną konary.

Krok 2 · Usunięcie przewodnika i wybór konarów

W drugą zimę spośród wyrosłych pędów zostaw trzy lub cztery, dobrze rozmieszczone wokół pnia, pod kątem około 45° do pionu. Utnij przewodnik tuż nad ostatnim wybranym konarem oraz pędy rosnące do środka.

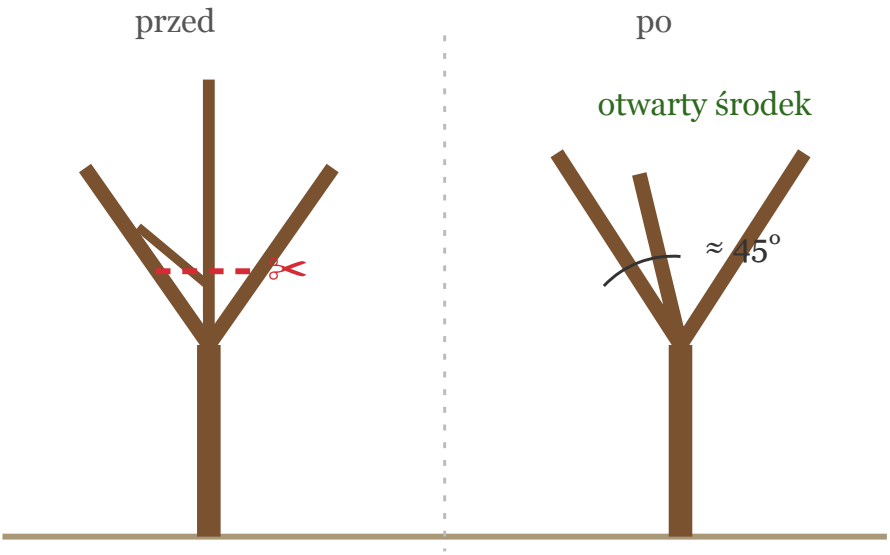

Przewodnik i pęd ze środka znikają; zostają konary boczne, rozchylone jak czasza.

Krok 3 · Rozpoznanie pędu mieszanego przed cięciem

Przed każdym cięciem przyjrzyj się pąkom. **Pąk kwiatowy** jest okrągły i owłosiony, grubszy; **pąk liściowy** jest cienki i spiczasty. Dobry pęd ma pąki kwiatowe na całej długości, z pąkiem liściowym między nimi albo na szczycie. Przy skracaniu

tnij zawsze nad pąkiem liściowym: pęd zakończony pąkiem kwiatowym usycha na końcu.

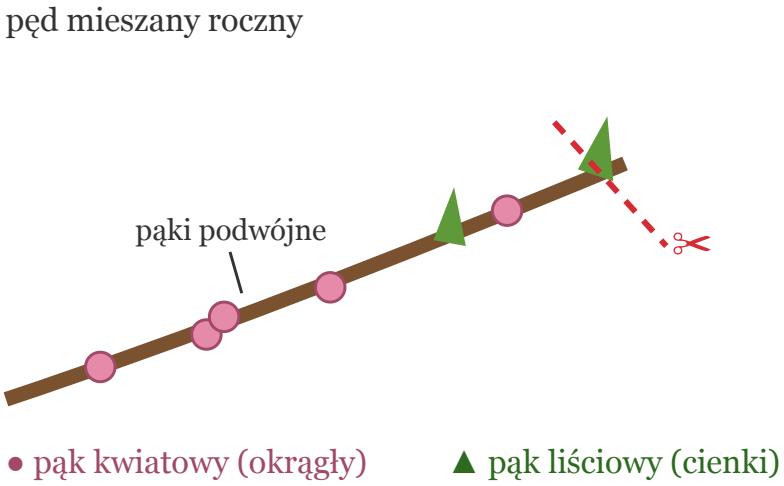

Tnij nad pąkiem liściowym (czerwona linia); nigdy nie zostawiaj pędu zakończonego pąkiem kwiatowym.

Krok 4 · Zastąpienie pędu, który już owocował

Każdy pęd owocuje tylko raz. Znajdź przy nasadzie pędu, który owocował w zeszłym roku, nowy, zdrowy przyrost i utnij stary pęd tuż nad nim. Nowy pęd da owoce w następnym roku, a drzewo pozostaje niskie i odmłodzone.

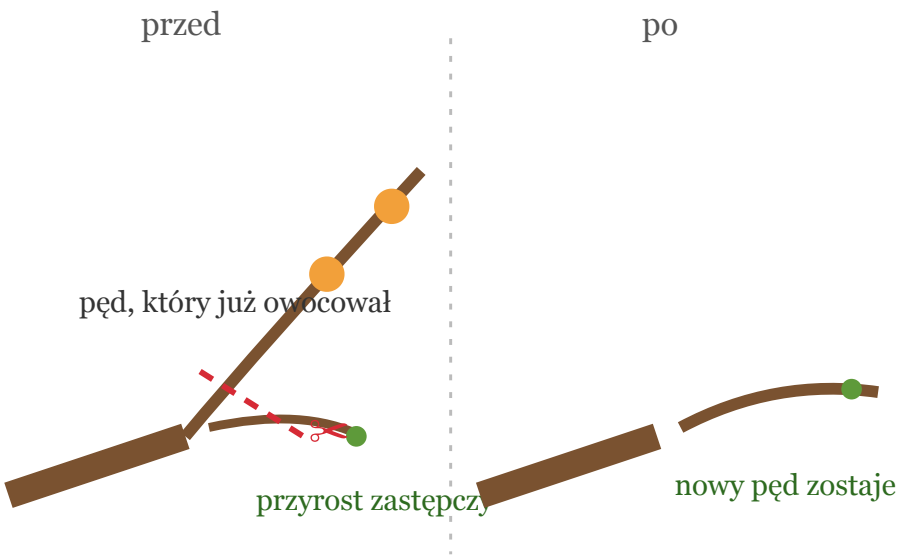

Utnij stary pęd ukośnie, nad nowym przyrostem; zostaje młody pęd, który da owoce w przyszłym roku.

Krok 5 · Przerzedzanie owoców (maj–czerwiec)

Brzoskwinia zawiązuje wiele drobnych owoców. Gdy brzoskwinki mają wielkość orzecha laskowego, zostaw jeden owoc co 10–15 cm gałęzi, a resztę usuń ręcznie. Te, które zostają, rosną większe i słodsze, a gałąź nie łamie się pod ciężarem.

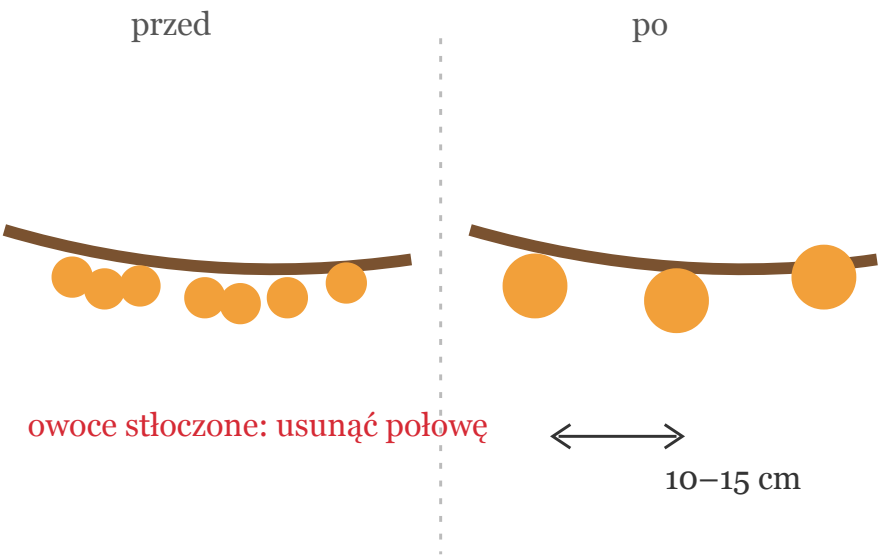

Przed: owoce stłoczone i drobne. Po: jeden owoc co 10–15 cm.

Cięcie letnie (po zbiorach)

W lipcu–sierpniu, po zbiorze owoców, wykonaj lekki przegląd: usuń pionowe **wilki** z wnętrza korony i gałęzie krzyżujące się. Nie rób grubych cięć latem: brzoskwinia jest wrażliwa na choroby przez cięcia wykonane w wilgoci. Dezynfekuj sekator między drzewami.

Typowe błędy

- Cięcie jesienią albo w deszczową pogodę: brzoskwinia choruje przez rany (gumoza i rak).

- Pozostawienie przewodnika: drzewo rośnie wzwyż, a owoce są tylko na szczycie.
- Pozostawianie pędów zakończonych pąkiem kwiatowym: usychają i drzewo traci równowagę.
- Brak odnawiania pędów: brzoskwinie pojawiają się coraz dalej od pnia.
- Cięcie brudnym sekatorem, przenoszenie z chorego drzewa na inne.

Wskazówka: dobrze przycięta brzoskwinia pozwala zobaczyć niebo przez środek korony. Gdy w połowie maja nadal jest zbyt dużo owoców, przerzedzanie jest najbardziej opłacalnym cięciem w roku.

Porzeczka czerwona

Typ rośliny: krzew liściasty, bez kolców, prowadzony w formie otwartego krzewu z 8–10 głównymi pędami. Niektórzy prowadzą go jako sznur albo jako małe drzewko na pniu.

Owocuje na: krótkopędach na drewnie 2–3-letnim oraz u nasady pędów z poprzedniego roku. Pędy z tego roku nie owocują.

Cięcie zimowe: od lutego do marca, w spoczynku, w dni bez silnego mrozu.

Cięcie letnie: w lipcu skracaj boczne przyrosty z tego roku do 4–5 liści, aby światło docierało do gron.

Zalecana wysokość: 1,2–1,5 m, z otwartym środkiem.

Jak formuje się porzeczkę czerwoną

Celem jest **otwarty krzew z pędami w różnym wieku**: około dwóch lub trzech jednorocznych, dwóch lub trzech dwuletnich i dwóch lub trzech trzy- i czteroletnich. Co roku najstarszy odchodzi, a wchodzi nowy, dzięki czemu roślina nigdy się nie starzeje.

Rok	Co zrobić

1.	Posadzić i przyciąć wszystkie pędy na 15–20 cm, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.
2.	Zostawić 4–6 mocnych pędów; skrócić je o połowę i usunąć słabe.
3. i dalej	Wyciąć najstarszy pęd, otworzyć środek i skrócić boczne do 2 pąków.

Wskazówka: drewno 4–5-letnie ciemnieje i słabo owocuje: rozpoznasz je od razu po grubszej, szarawej korze.

Cięcie w czterech krokach

Krok 1 · Sadzenie i niskie cięcie

Przy sadzeniu przytnij wszystkie pędy na 15–20 cm od ziemi, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz. W następnym roku roślina wypuści mocne pędy, które staną się podstawą.

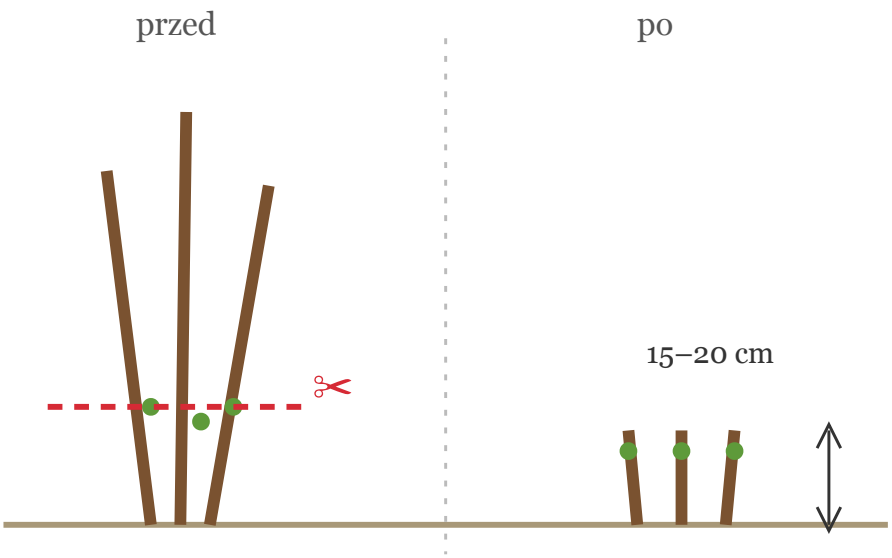

Niskie cięcie zmusza roślinę do wypuszczania nowych pędów tuż przy ziemi.

Krok 2 · Wycinanie najstarszych pędów

Co zimę tnij przy samej ziemi jeden lub dwa najstarsze pędy (4–5-letnie, z ciemną, grubą korą). To krok, który utrzymuje roślinę młodą.

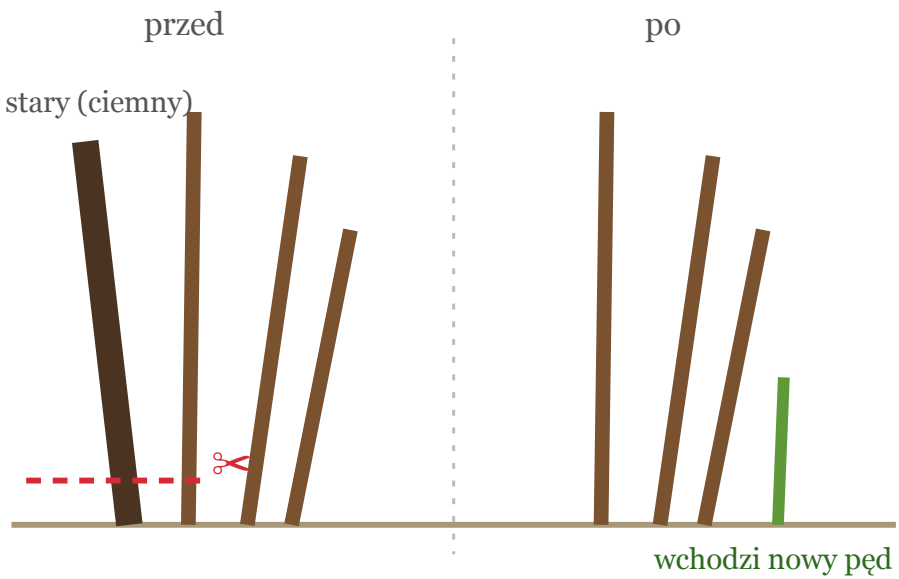

Stary, ciemny pęd znika przy ziemi; jego miejsce zajmuje nowy.

Krok 3 · Otwieranie środka

Utnij pędy rosnące do środka, krzyżujące się i te, które leżą na ziemi. Dbaj o to, aby każdy pęd miał miejsce na światło aż do wnętrza krzewu.

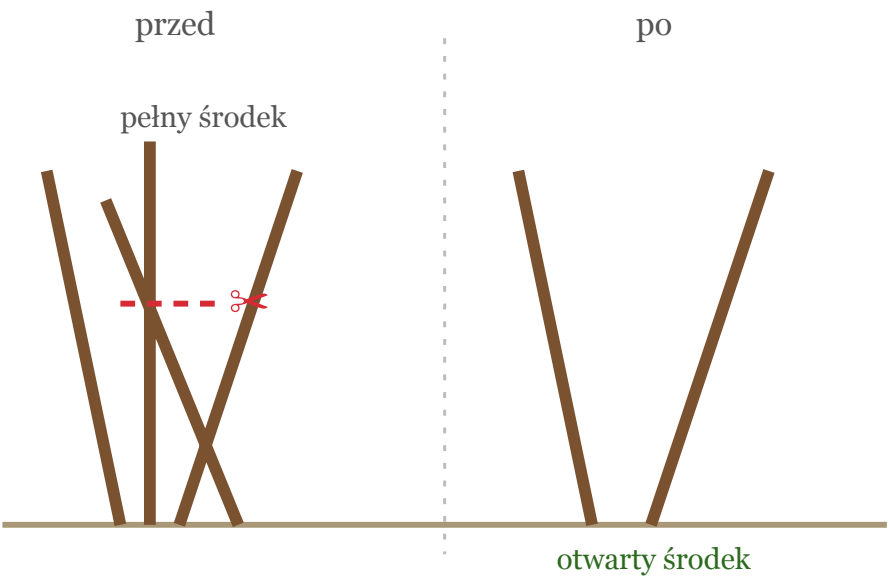

Pędy rosnące do środka znikają; zostają te, które rozchylają się na zewnątrz.

Krok 4 · Skracanie bocznych pędów i przyrostów rocznych

Przyrosty roczne na końcach skracaj do jednej trzeciej długości, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz. Krótkie boczne pędy (krótkopędy) skracaj do dwóch pąków. W lipcu powtórz zabieg na bocznych, do 4–5 liści.

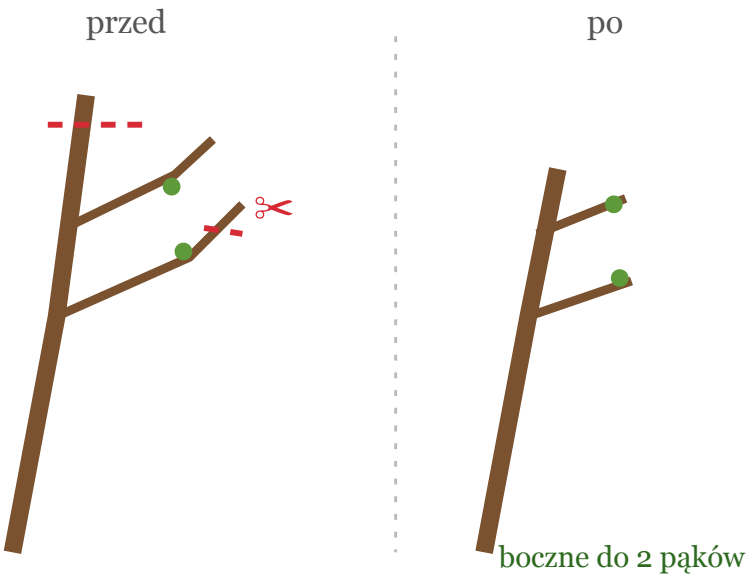

Krótkie krótkopędy i przycięte końce: więcej światła, większe grona.

Typowe błędy

- Ścinanie krótkopędów owocowych: bez nich nie ma owoców.
- Pozostawianie drewna starszego niż pięć lat: plon spada, a grona są drobne.
- Pozostawianie zamkniętego środka: w gronach pojawia się pleśń i brak koloru.
- Ścinanie wszystkich nowych pędów naraz: rok bez owoców.
- Cięcie brudnym sekatorem: choroby przechodzą z rośliny na roślinę.

Wskazówka: tnij jeden lub dwa stare pędy rocznie, nie więcej. Dzięki temu roślina się odnawia, a plon się nie traci.

Agrest

Typ rośliny: krzew liściasty, kolczasty, o łukowato wygiętych pędach. Prowadzi się go jako otwarty krzew albo, wygodniej przy zbiorze, jako małe drzewko na pniu.

Owocuje na: krótkopędach na drewnie 2-letnim i starszym oraz u nasady pędów z poprzedniego roku. Pędy z tego roku nie owocują.

Cięcie zimowe: od lutego do marca, w spoczynku, w dni bez silnego mrozu i w grubych rękawicach.

Cięcie letnie: w czerwcu–lipcu skracaj boczne przyrosty z tego roku do 5 liści.

Zalecana wysokość: 1–1,5 m, z otwartą koroną.

Jak formuje się agrest

Chodzi o **otwartą koronę w kształcie czaszy**, z 8–10 głównymi pędami, aby docierało powietrze i światło i aby dało się wsunąć rękę między kolce. Powietrze jest ważne: przy zamkniętej koronie pojawia się mączniak, który niszczy owoce.

Rok	Co zrobić
1.	Posadzić i skrócić pędy o połowę, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz.

2.	Zostawić 4–6 dobrze rozmieszczonych pędów i skrócić je o połowę; usunąć pozostałe.
3. i dalej	Otworzyć środek, usunąć stare i niskie pędy, skrócić boczne.

Wskazówka: używaj grubych rękawic i długich rękawów. Niskie, leżące pędy tnij najpierw: owoce na ziemi się psują.

Cięcie w pięciu krokach

Krok 1 · Sadzenie i skrócenie o połowę

Przy sadzeniu skróć każdy pęd o połowę długości, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz. Roślina odpowie nowymi pędami.

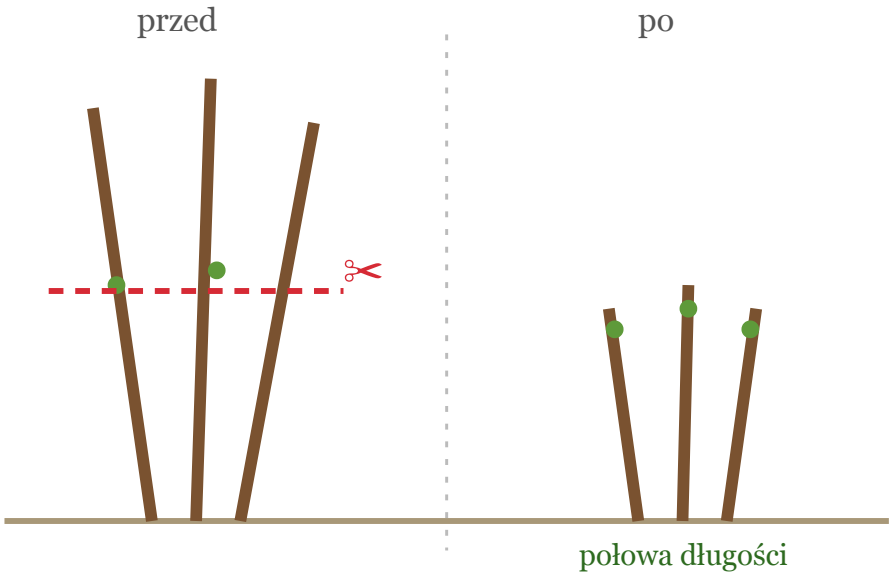

Skrócenie o połowę, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz, otwiera koronę.

Krok 2 · Usuwanie niskich i starych pędów

Utnij przy ziemi pędy, które leżą na gruncie, oraz najstarsze (4–5-letnie, z ciemną i grubą korą). Co roku jeden lub dwa, aby nigdy nie zostać bez plonu.

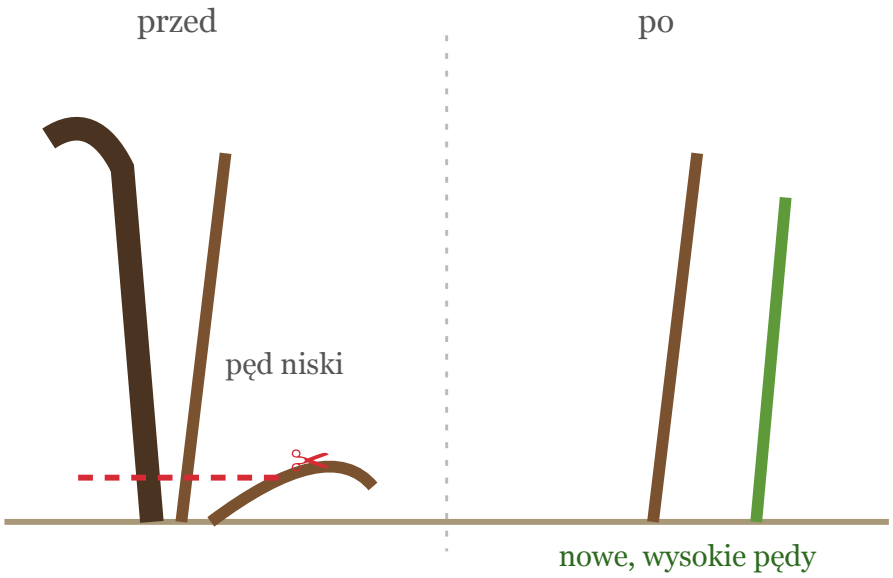

Stary pęd i ten, który leży, znikają; zostają nowe i proste.

Krok 3 · Otwieranie środka

Usuń pędy rosnące do środka i krzyżujące się. Otwarta korona przepuszcza powietrze i słońce i ułatwia zbiór bez podrapań.

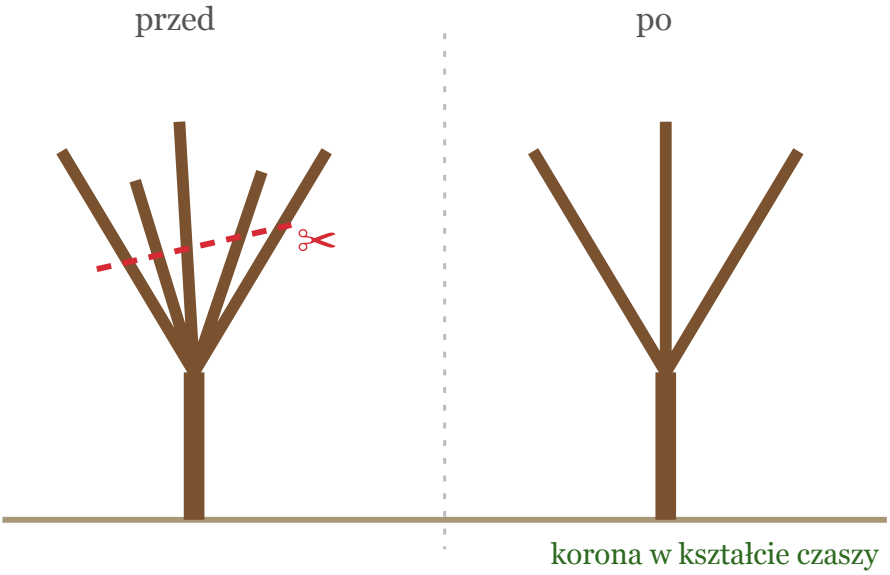

Pędy skierowane do środka znikają; korona zyskuje kształt czaszy.

Krok 4 · Skracanie przyrostów rocznych

Zimą skróć końce przyrostów rocznych o połowę, nad pąkiem skierowanym na zewnątrz (aby korona się nie zamykała). Krótkie boczne zostaw na dwóch pąkach: to będą krótkopędy owocowe.

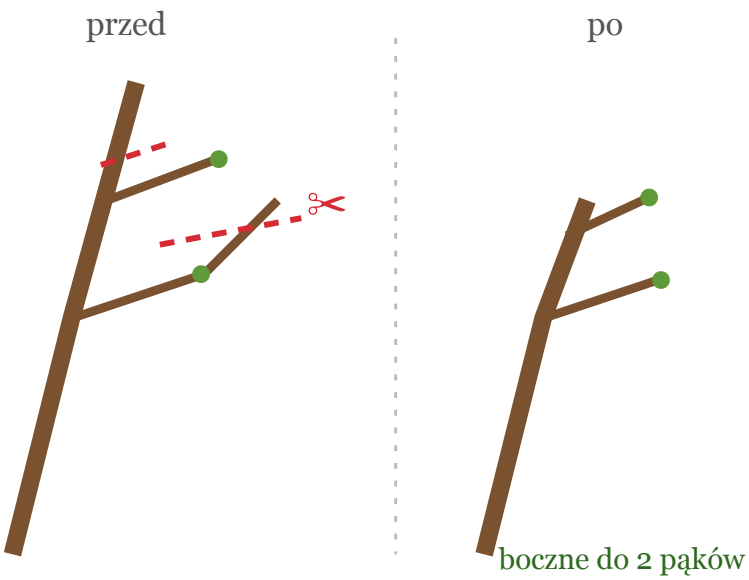

Końce o połowę, boczne do dwóch pąków.

Krok 5 · Cięcie letnie bocznych pędów

W czerwcu–lipcu skróć boczne przyrosty z tego roku do pięciu liści od nasady, nie tnąc pędu głównego. Wpuszcza światło do owoców, zapobiega mączniakowi i przygotowuje krótkopędy na następny rok.

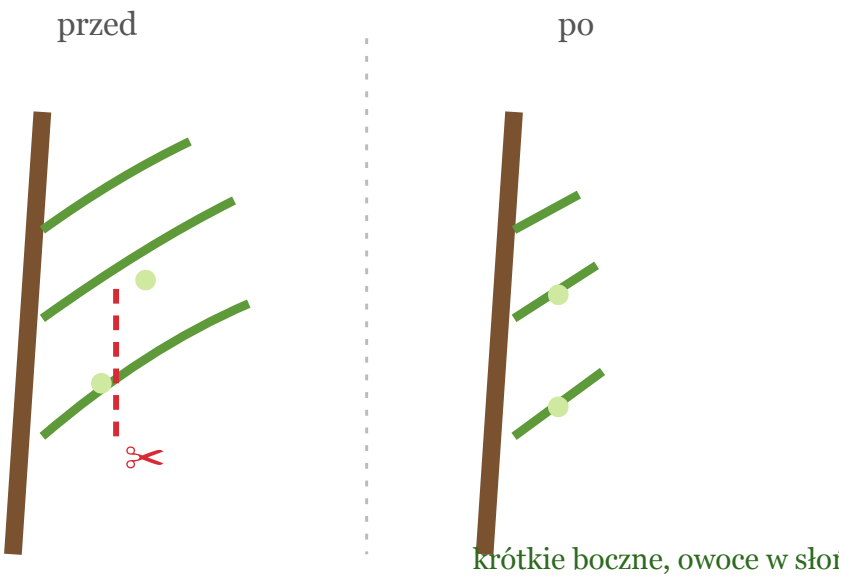

Boczne się skraca; pęd główny zostaje w całości.

Typowe błędy

- Cięcie bez grubych rękawic: kolce ranią i łatwo dochodzi do zakażeń.
- Pozostawianie zamkniętej korony: mączniak i drobne owoce.
- Pozostawianie leżących pędów: owoce gniją na ziemi.
- Ścinanie wszystkich pędów z tego roku: w następnym roku nie ma owoców.
- Zachowywanie pędów starszych niż pięć lat: dają mało i drobne owoce.

Wskazówka: tnij zawsze nad pąkiem skierowanym na zewnątrz i dobrze naostrzonym sekatorem. Czyste cięcie szybko się goi.

Malina

Typ rośliny: krzew o krótko żyjących pędach: każdy pęd żyje dwa lata, a potem obumiera. Korzeń jest wieloletni i co roku wypuszcza nowe pędy.

Dwie grupy: letnie (owocują na pędach z poprzedniego roku, w czerwcu–lipcu) oraz **powtarzające** (owocują na pędach z tego roku, we wrześniu–październiku; niektóre dają jeszcze niewielki plon u nasady pędów dwuletnich).

Cięcie letnie (odmiany letnie): zaraz po zbiorach (lipiec–sierpień), tnij przy ziemi pędy, które owocowały.

Cięcie zimowe: luty–marzec, aby usunąć słabe pędy i przyciąć końce; u odmian powtarzających wytnij wszystko przy ziemi.

Zalecana wysokość: pędy przywiązane do drutów, na 1,5–1,8 m.

Jak formuje się malinę

Malina nie ma pnia: formuje się ją w **wąski rządek**, z pędami przymocowanymi do dwóch drutów albo palików, po 6–8 pędów na metr. Pędy z tego roku (zielone) rosną przez lato; zeszłoroczne (brązowawe) owocują i usychają. Umiejętność odróżniania tych dwóch roczników to połowa cięcia.

Grupa	Co zrobić
Letnie	Po zbiorach: wyciąć przy ziemi pędy, które owocowały. Pod koniec zimy: wybrać 6–8 pędów na metr, przywiązać i przyciąć końce.
Powtarzające	Luty: wyciąć wszystkie pędy przy ziemi. Jesienią nowe pędy dają plon.

Wskazówka: pędy z tego roku są zielone i gładkie; dwuletnie mają korę brązową, bardziej suchą, i mają już rozgałęzienia, na których wisiały owoce.

Cięcie w pięciu krokach

Krok 1 · Wycinanie pędów, które już owocowały

U odmian letnich, zaraz po zbiorach, utnij przy ziemi, sekatorem lub piłą, wszystkie pędy, które owocowały. Rozpoznasz je po brązowej korze i suchych bocznych odgałęzieniach. Zielone, młode pędy zostają.

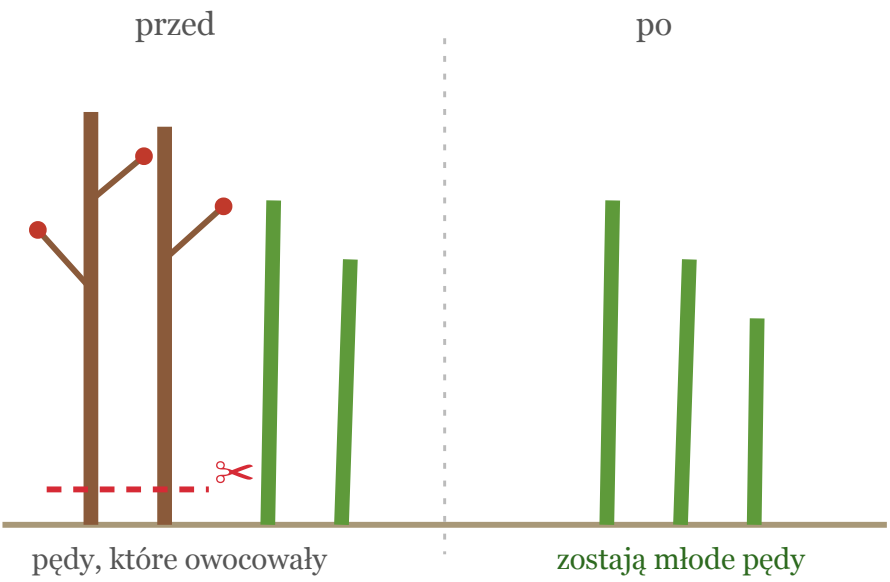

Brązowe pędy, które już owocowały, znikają przy ziemi.

Krok 2 · Wybór młodych pędów

Pod koniec zimy wybierz 6–8 pędów na metr rządka: najgrubsze, proste i zdrowe. Usuń cienkie, krzywe i te, które wyrastają poza linią rzędu (w alejkach): to odrosty, które rozlewają się po sadzie.

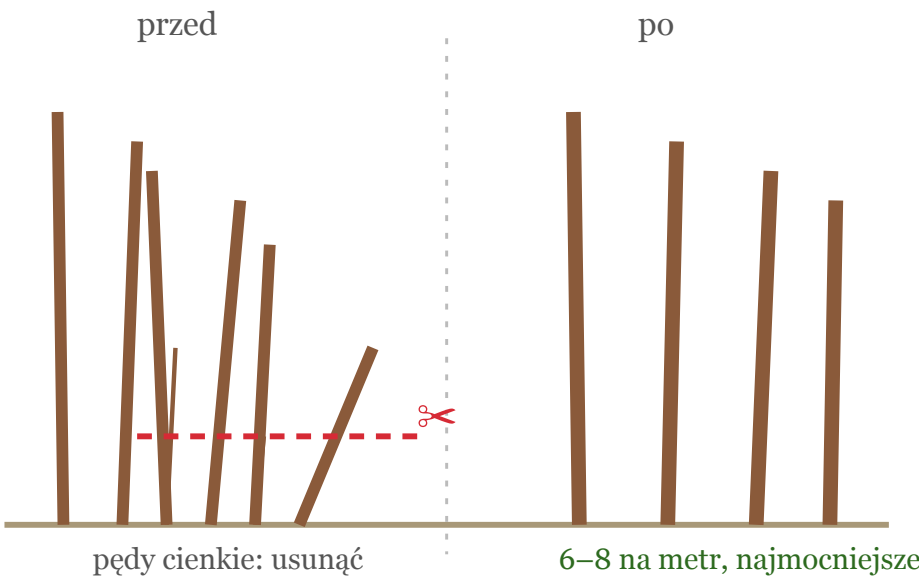

Zostają tylko mocne, proste pędy; słabe znikają przy ziemi.

Krok 3 · Przywiązanie do dwóch drutów i przycięcie szczytów

Przywiąż wybrane pędy do dwóch drutów (na wysokości 60 cm i 1,5 m od ziemi), miękkim sznurkiem, bez zaciskania. Przytnij ich końce na 1,5–1,8 m, nad pąkiem, aby wyrosły boczne pędy owocujące.

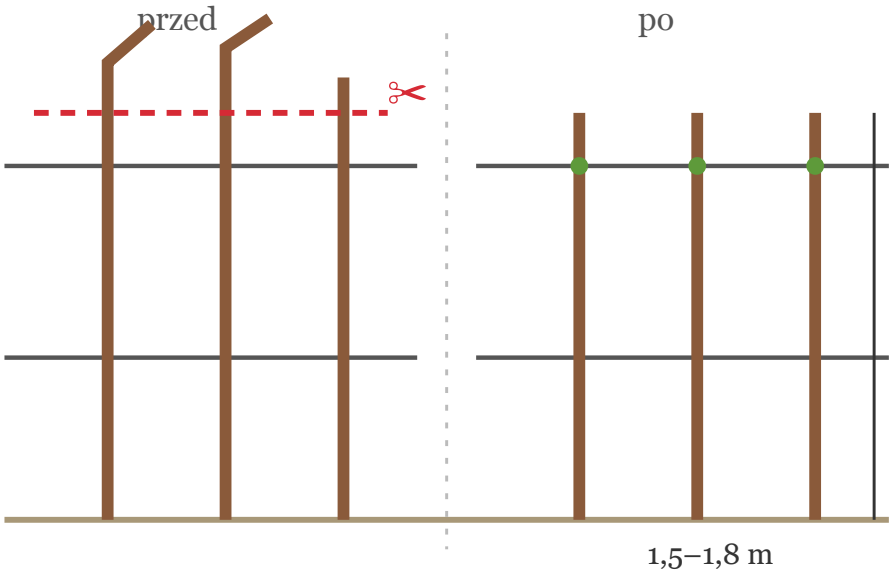

Pędy zostają przywiązane i przycięte na wysokości górnego drutu.

Krok 4 · Odmiany powtarzające: wycięcie wszystkiego przy ziemi w lutym

U odmian powtarzających wytnij wszystkie pędy przy ziemi w lutym. Nowe pędy rosną wiosną i owocują jesienią, na końcach. To najprostsze cięcie maliny.

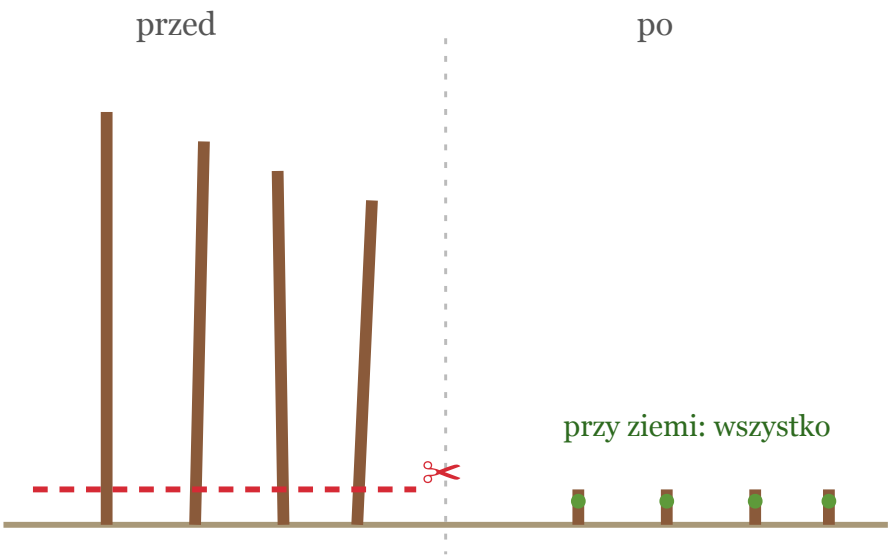

U odmian powtarzających wszystkie pędy znikają; nowe dają jesienny plon.

Krok 5 · Kontrola odrostów poza rzędem

Malina rozprzestrzenia się przez odrosty korzeniowe. Co wiosnę tnij przy ziemi, motyką lub sekatorem, odrosty wyrastające dalej niż 30 cm od rzędu. Utrzymuje to rząd wąski i przewiewny.

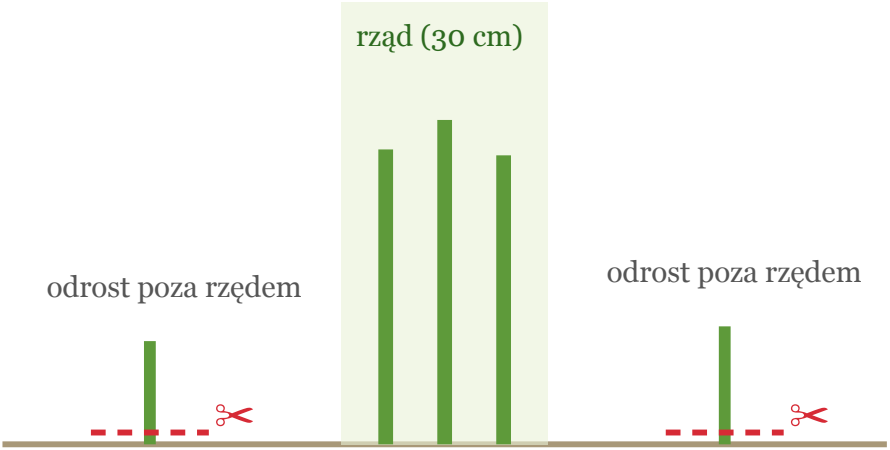

Odrosty poza rzędem usuwa się przy samej ziemi.

Typowe błędy

- Ścinanie pędów dwuletnich *przed* zbiorem, u odmian letnich: traci się plon.
- Pozostawianie starych pędów po zbiorach: zabierają siłę i dają schronienie chorobom.
- Pozostawianie zbyt wielu pędów (więcej niż 10 na metr): drobne owoce i słaba cyrkulacja powietrza.
- Przycinanie tylko końców u odmian powtarzających i pozostawianie reszty: słaby i rozłożony w czasie plon.
- Zbyt mocne zaciśnięcie sznurka: pęd się dusi.

Wskazówka: jeśli nie masz pewności, czy twoja malina jest letnia czy powtarzająca, obserwuj, kiedy owocuje: czerwiec–lipiec to letnia; wrzesień–październik to powtarzająca.

Winorośl

Typ rośliny: drewniejące pnącze liściaste, bardzo silnie rosnące, prowadzone na konstrukcji (druty, pergola lub treliaż).

Owocuje na: zielonych pędach wyrastających z pąków łóz lub czopów z poprzedniego roku. Każda jednoroczna łoza, którą zostawisz, da grona w następnym roku.

Cięcie zimowe: w marcu (w cieplejszych regionach już od końca lutego), gdy winorośl jest w spoczynku, po ustąpieniu silnych mrozów i przed „płaczem" (wypływem soku na wiosnę).

Cięcie letnie: wyłamywanie zbędnych pędów i przycinanie wierzchołków w maju–czerwcu, aby ograniczyć ulistnienie i przewietrzyć grona.

Dwa systemy: sznur (czopy 2-oczkowe na stałym ramieniu) i **łoza i czop** (jedna długa łoza i jeden krótki czop, odnawiane co roku).

Jak formuje się winorośl

Winorośl owocuje na drewnie z poprzedniego roku, dlatego cięcie jest **mocne i coroczne**: bez niego roślina zarasta pędami i daje mało winogron, w dodatku drobnych. Zanim

zaczniesz ciąć, wybierz system: sznur jest prostszy i trwały; łoza i czop daje większe grona u odmian silnie rosnących.

Rok	Co zrobić
1.	Przyciąć pęd na 2 pąki. Pozwolić rosnąć tylko jednemu pędowi i przywiązać go do palika.
2.	Przyciąć pęd na wysokość drutu (80–100 cm); uformować pień. Przy sznurze zostawić dwa ramiona.
3. i dalej	Ciąć co roku na sznur z czopami 2-oczkowymi albo na łozę i czop.

Wskazówka: tnij zawsze około 2 cm nad ostatnim pąkiem, który zostawiasz, z cięciem skośnym w stronę przeciwną do pąka, aby kropla soku go nie moczyła.

Cięcie w sześciu krokach

Krok 1 · Formowanie pnia w pierwszym i drugim roku

W pierwszą zimę przytnij pęd na dwa pąki i pozwól rosnąć tylko najsilniejszemu pędowi, przywiązanemu do palika. W następną zimę przytnij go na wysokość dolnego drutu (80–100 cm), nad dobrze rozwiniętym pąkiem. To będzie pień.

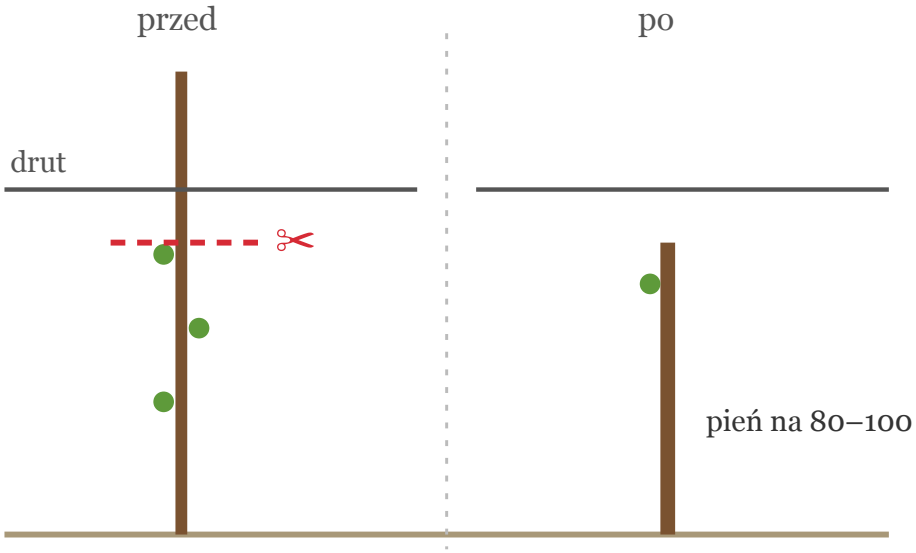

Pierwsze cięcie formuje pień, nieco poniżej drutu.

Krok 2 · Sznur: czopy dwuoczkowe

Przy sznurze ramię jest na stałe przymocowane do drutu, a co roku każdy przyrost roczny skraca się do dwóch pąków, licząc od nasady. Każdy czop da w następnym roku dwa nowe pędy, z których wyrosną grona. Rozstaw je co 15–20 cm.

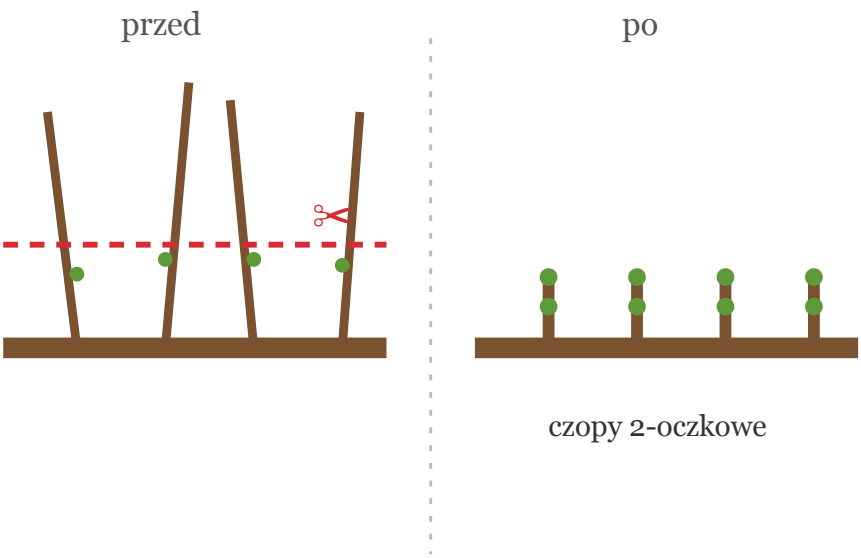

Przyrosty roczne skraca się do dwóch pąków, na całej długości sznura.

Krok 3 · Łoza i czop

Przy systemie łoza i czop zostawia się jeden długi przyrost roczny (łozę, z 6–8 oczkami), który przywiązuje się do drutu, oraz jeden krótki pęd przy nasadzie (czop, z 2 oczkami), który da łozę na następny rok. Wszystko inne usuwa się.

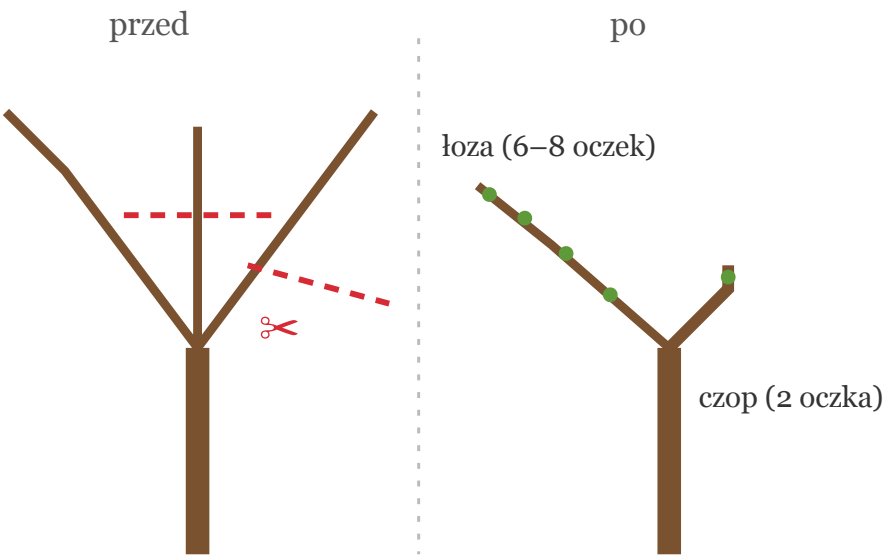

Łoza daje tegoroczne grona; czop przygotowuje łozę na przyszły rok.

Krok 4 · Gdzie przyłożyć sekator

Tnij zawsze około 2 cm nad ostatnim pozostawionym pąkiem, ze skosem w stronę przeciwną, aby sok nie spływał po nim. Nigdy nie tnij tuż przy pąku: usycha i ginie.

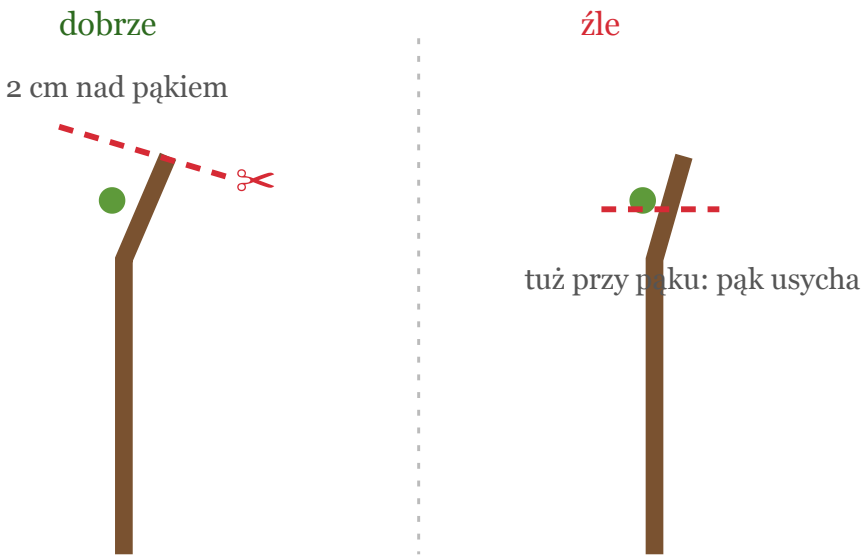

Cięcie 2 cm od pąka, ze skosem: pąk chroniony, rana dobrze wysycha.

Krok 5 · Wyłamywanie pędów latem

W maju–czerwcu wyłamuj ręcznie delikatne pędy wyrastające na pniu i u nasady ramion oraz nadmiar pędów z czopów (zostaw jeden lub dwa na czop, te z gronami). Zabieg ten nazywa się wyłamywaniem. Bez niego winorośl zarasta niepotrzebnym listowiem.

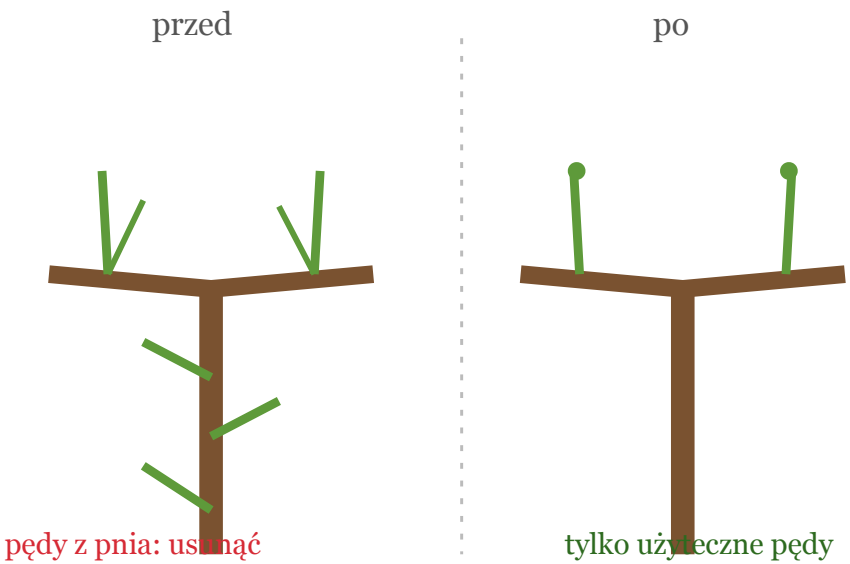

Pędy z pnia wyłamuje się ręcznie; zostają pędy z czopów.

Krok 6 · Przycinanie wierzchołków i przewietrzanie gron

Pod koniec czerwca albo w lipcu utnij końcówki pędów, które wyrosły ponad górny drut, na wysokości około 1,5–1,8 m od ziemi, i usuń kilka liści wokół gron. Powietrze i słońce zapobiegają pleśni i dają słodsze winogrona.

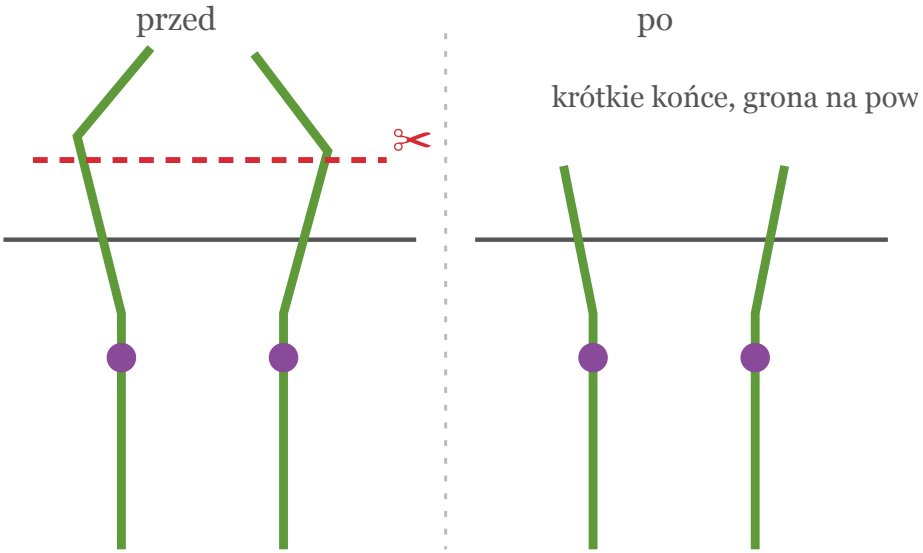

Wysokie końce się ścina; grona są odsłonięte, w powietrzu i słońcu.

Typowe błędy

- Późne cięcie, gdy sok już płynie: winorośl „płacze” i traci siły.
- Pozostawianie zbyt wielu oczek na czopie lub łozie: dużo drobnych gron i mało cukru.
- Cięcie tuż przy pąku, bez zostawienia około 2 cm.
- Zachowywanie pędów dwuletnich jako łozy: dobre grona daje tylko przyrost roczny.
- Zapominanie o wyłamywaniu: nadmiar listowia sprzyja mączniakowi rzekomemu i prawdziwemu.

Wskazówka: stosuj zawsze tę samą zasadę: przyrost roczny zostawiasz, pęd dwuletni usuwasz. Dezynfekuj sekator między krzewami, a przy cięciu letnim unikaj dni deszczowych.

Na koniec

Dotarłeś do końca pierwszej książki. Wiesz już, jak zbudowane jest drzewo, jak wykonać czyste cięcie i jak przycinać każdy gatunek, krok po kroku. Teraz pora przyłożyć sekator do drzewa. Zacznij od jednego, spokojnie, i wracaj do tej książki, ilekroć będziesz miał wątpliwości.

Złote zasady cięcia

1. **Najpierw to, co suche, połamane albo chore.** To zawsze pierwsze cięcie i nigdy nie szkodzi.
2. **Tnij czysto i przy samej gałęzi,** tuż przy gałęzi, z której wyrasta, bez zostawiania pieńków, albo 1 cm nad pąkiem.
3. **Otwórz środek na światło.** Otwarta korona daje większe owoce, z lepszym kolorem i mniej chorób.
4. **Każdy gatunek ma swój termin i swój sposób.** Przed cięciem sprawdź kartę gatunku w odpowiednim rozdziale.
5. **W razie wątpliwości tnij mniej.** Zawsze możesz ściąć więcej w następnym roku; ściętej gałęzi nie da się przywrócić.
6. **Mało grubych cięć, dużo cienkich.** Lepiej co roku usuwać małe gałęzie.

7. **Nigdy nie usuwaj więcej niż jednej trzeciej korony** za jednym razem.

Bezpieczeństwo

- Używaj stabilnej drabiny, na równym podłożu, najlepiej gdy ktoś jest w pobliżu. Nigdy nie używaj piły spalinowej ani elektrycznej na drabinie.
- Zakładaj rękawice, okulary i długie rękawy; grube rękawice przy porzeczkach, agreście i malinach.
- Dezynfekuj sekator i piłę alkoholem między drzewami, zwłaszcza gdy występuje choroba.
- Dobrze naostrzone narzędzia tną szybciej i wymagają mniej wysiłku.
- Nie tnij w deszczu, podczas mrozu ani przy silnym wietrze.

Co dalej

Książka	Do czego
Książka 2 · Szczepienie i rozmnażanie drzew	Szczepienie na przystawkę, w szparę i okulizacja, z ilustracjami: jak przygotować zraz i podkładkę oraz kiedy szczepić, aby się przyjęło.
Książka 3 · Stary sad od nowa	Odmładzanie starych i zaniedbanych drzew, rozłożone na kilka sezonów, aby ich nie osłabić; kiedy lepiej posadzić nowe drzewo; najczęstsze błędy w cięciu.

Kalendarz sadownika na cały rok	Co ciąć, szczepić i robić w sadzie, miesiąc po miesiącu, dla polskiego klimatu. Trzymaj go na widoku i zaglądaj do niego na początku każdego miesiąca.

Wskazówka: rób zdjęcia drzew przed cięciem i po nim. W następnym roku porównanie pokaże ci, co się udało, a co poprawić.

Powodzenia i obfitych zbiorów.

Andrzej Sadowski